

Mladika

I • 2000

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

č 67

II 117 986 2000

900001316,1

COBISS

ma 20/c legge 662/96 Filiale di Trieste - febbraio 2000

ISSN 1124 - 657X

L. 5000

- Prešernova proslava
- Slovenija party

kultura razstave srečanja literatura intervjuji rast

MLADIKA 1

IZHAJA DESETKRAT V LETU

LETO XLIV. 2000

KAZALO

Stanko Zorko: Polnost življenja	1
Ladislav Črnilogar:	
Starec in golob	2
Peter Merku:	
Iz spominov na starše (I.)	3
Mogoče vas bo zanimalo	
zvedeti, da	5
Neža Maurer: Strah (pesmi)	6
Mitja Petaros:	
Dve besedi o numizmatiki	8
Ivo Jevnikar:	
Podelitev odlikovanja	
primorskim padalcem	9
Josip Jakov Planinič:	
Belo, ljubim belo	
(prev. Martin Silvester)	12
Martin Jevnikar: V Ameriki	
je umrl Vladislav Kralj	15
s. P.Š.: Sestra Marija Krek	16
Antena	17
Martin Jevnikar: Zamejska in	
zdomska literatura (Slavko	
Tuta)	26
Ocene: Knjige: S. Granda: Ho-	
čemo Slovenijo (J. Cvelbar);	
Pavel Stranj: Slovensko pre-	
bivalstvo F.J.k. (N. Zaghet);	
E. Kocbek: Dnevnik 1949 (A.	
R.); H. Požarnik: Proti toku	
(N. Zaghet); Razstave: Bog-	
dan Borčič (M. Jevnikar); No-	
še Saše Šantla (i.f.ž.)	27
Novice Knjižnice	
Dušana Černeta - 33	31

Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Za smeh; Listnica uprave;

Priloga: RAST 133-2000

Uredništvo in uprava:

34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
tel. 040/370846 - fax 040/633307

E-mail: urednistvo@mladika.com

Izdaja: MLADIKA z. z. o. z.

Reg. na sodišču v Trstu št. 193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 5.000 lir. Celoletna naročnina za Italijo 40.000 lir; nakazati na poštni tekoči račun 14470348 – Mladika - Trst. Letna naročnina za Slovenijo 40.000 lir ali enakovreden znesek v drugih valutah. Druge države 45.000 lir (ali enakovreden znesek v tuji valuti), po letalski pošti 55.000 lir.

Tisk in fotostavek:

"graphart snc", Obrtna cona Dolina
Dolina 507/10 - tel. 040/8325009

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva

Spoštovano uredništvo Mladike!

Kam plove naša mladina?

Spadam v starejšo predvojno generacijo, zato me je članek v rubriki "Utrip" v "Rasti" spravil v resnično žalost.

Ne vstajenje Primorske, ne Internacionala! Za mlade zamejce je pesem stoletja... In tukaj bi, vsaj po mojem mnenju, moralo biti napisano:

Naša prelepa slovenska narodna pesem!

Vsa tista mladina podpisana v Mladiki daje prednost tujim pesmim; verjetno vsi tisti, ki te pesmi pojejo, pa prav gotovo ne znajo slovensko.

Bodimo ponosni na našo lepo slovensko pesem in ne omalovažujmo tega, kar imamo.

V mojih mladih letih v Trstu nismo smeli peti slovensko; morali smo se zatekati na Kras.

Kako žalostni spomini!!!

Lep pozdrav
Olga Ban

V januarju leta 2000

"CIRCUS" IN RIŽARNA

Nisem gledal Santorove televizijske oddaje "Circus", posvečene Heiderju in Deželi Furlaniji Julijski krajini, ki je edina v Italiji izrazila solidarnost Heiderju. Hvala Bogu, je nisem gledal in sem si tako prihranil nekaj jeze in slabe krvi. Edino, kar me pravzaprav žali v dno duše ni to, da nekateri vidni italijanski politični predstavniki solidarizirajo s Heiderjem. To me prav nič ne čudi. V dno duše me žali to, da postavijo tak "cirkus" v neposredno bližino Rižarne in da se od slovenskih naprednih politikov, ki so bili prisotni v Santorovem šotoru, niti eden ni oglasil, niti eden ni protestiral, niti eden ni dvignil glasu v imenu tistih žrtev, ki so dotrpele v zloglasni Rižarni, taborišču smrti za Slovence, Hrvate in Jude.

P.R.

Beseda bralcem

Med vas prihaja prva številka Mladike v letu 2000. Prihaja z nekaj zamude zaradi upravnih težav, ki smo jih imeli s preoblikovanjem našega društva. Tudi zaradi tega nismo naročnikom v Italiji priložili poštinih položnic v lanski zadnji številki. Spremeniti smo morali številko poštnega tekočega računa, zato bomo položnice priložili prihodnji številki. Prosimo vas za razumevanje in zahvaljujemo se vam za zvestobo.

Uprava

SLIKA NA PLATNICI: Prešernova proslava "Z gorice na oder" je po dolgih letih ponovno do zadnjega kotička napolnila Kulturna domova v Trstu in Gorici; častni gost Slovenija partyja v osrednjem hotelu Excelsior v Trstu je bil selektor slovenske nogometne reprezentance Srečko Katanec (foto KROMA).

UREDNIŠKI ODBOR: Jadranka Cergol, Lilijana Filipčič, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Nadia Roncelli, Matjaž Rustja, Ester Sferco, Tomaž Simčič, Breda Susić, Neva Zaghet, Zora Tavčar, Edvard Žerjal in Ivan Žerjal.

SVET REVije: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Marija Češcut, Danilo Čotar, Diomira Fabjan Bajc, Ivo Kerže, Lučka Kremžar De Luisa, Peter Močnik, Aleksander Mužina, Milan Nemac, Adrijan Pahor, Štefan Pahor, Bruna Pertot, Marijan Pertot, Mitja Petaros, Ivan Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Marko Tavčar, Andrej Zaghet in člani uredniškega odbora.

Polnost življenja

Življenje je božji dar, ki mu na svetu ni enakega. Po besedah Svetega pisma smo med živimi bitji na zemlji samo ljudje ustvarjeni po božji podobi. Obdarjeni smo z neumrljivo dušo, ki nam omogoča duhovno delovanje: zato lahko mislimo, sklepamo, se odločamo, izbiramo, se pogovarjamo, ljubimo.

Vsak izmed nas je edinstven. Ali ni to nekaj čudovitega? Med milijardami ljudi, ki so kdaj živeli, ki živijo sedaj in ki bodo živeli v prihodnosti, ni bilo in tudi ne bo nikogar, ki bi bil nam enak - ne po zunanosti in še manj po življenjski usodi. Bog je tak umetnik, da se ne ponavlja.

Nevzdržna in znanstveno neutemeljena je trditev zmotnih učenjakov, da človek postane človek šele nekaj tednov po spočetju, prej pa je samo drobna krvava kepica celic. Dokazano je, da je prav v tisti kepici ves načrt človekovega razvoja - torej popoln človek.

Bog je človeško življenje zavaroval s strogo prepovedjo: ne ubijaj. Prepoved ne varuje samo že rojenega človeka, ampak tudi človeka od spočetja dalje. Nadalje božja prepoved ne pomeni samo, da ni dovoljeno uničiti človekovega življenja, ampak da je treba narediti vse, da se življenje razvija v ugodnih pogojih. - V vsakem človeku se skriva božja moč. Življenje nam je zaupano kot dragocena, a istočasno ranljiva dobrina. Življenje je naše, a istočasno nimamo absolutne oblasti nad njim.

Vsak človek je poklican, da v času svojega življenja na zemlji uresniči božji načrt, ki se bo dopolnil v večnosti. Živimo zato, da dosežemo polnost življenja, ki nam ga je zaslužil in obljubil vstali Kristus. - Od samega spočetja dalje ima otrok pravico do ljubezni in solidarnosti, da bo lahko živel tudi takrat, ko kaže jasne znake nepravilnosti v rasti ali znake prizadetosti.

Človeško življenje je taka vrednota, da si je naše življenje privzel sam božji Sin in delil našo usodo 33 let. Za vedno je ovrednotil človeško življenje.

V sedanjem času mnogi ljudje zmotno mislijo, da je najbolje delati in skrbeti samo zase. Prepustčajo se egoizmu, samoljubju. Med drugim mislijo celo, da so tudi otroci v oviro, da stanejo in so v breme. In vendar se s prejemom otroka uresniči velik del življenjskega smisla. Otroci so nekaj tako velikega, da prav gotovo vračajo staršem veliko več, kot od njih prejemajo. Otroci spodbujajo k potrpežljivosti, požrtvovalnosti, dobroti, sočutju. V otrocih gledajo starši nadaljevanje samih sebe.

Otroci so dokaz, da Bog ni zapustil človeškega rodu. Otroci nam dajejo upanje, da bo jutrišnji dan lepši od današnjega. Marsikdo je v teh časih črnogled in brez upanja. In vendar je vsak novorojeni otrok močan razlog za upanje, saj je vsak otrok božji dar.

Ker državni zakoni v Italiji, kot skoraj v vseh evropskih deželah, ne varujejo življenja nerojenih otrok, jih še vedno varuje nebeški Oče s strogo prepovedjo: ne ubijaj! Zato je vsaj veren človek v vesti dolžan, da upošteva to prepoved in da ima po božjem naročilu spoštovanje do življenja od njegovega začetka v materinem telesu do popolnega razvoja in tudi v starosti.

STANKO ZORKO

000001316

Starec in golob

Ladislav Črnilogar

Življenjski prostor starca se je skrčil na majhno stanovanje v vrhu stolpnice. Še za kratek sprehod se je vedno redkeje odločal. Kar ga je še vezalo na zunanji svet, je bil le balkon in televizor, pa še tega je vklopil zgolj za poročila ali kakšen prispevek o naravi.

Vedel je, da mu nikamor več ni treba iti, da je že tam. Zavedal se je tudi, da je veliko poti naredil brez potrebe, da je bil vedno TAM, pa kjerkoli je že bil.

Ne, dolgčas mu ni bilo. Na balkonu je imel manjši teleskop. Iz stolpnice je bil precejšen del manjšega mesta kot na dlani: cerkev, spominski park (nekdanje pokopališče), magistrat, klavnica - vsi kraji, kjer se je kaj dogajalo. Seveda se je ponoči videlo tudi zvezdno nebo v neizmernem veselju.

Edino delo, ki mu je še ostalo, je bilo krmljenje golobov. Škoda se mu je zdelo hrane, ki mu je ostajala, pa nekaj zrnja je tudi kupil. Sostanovalci so se nekaj časa jezili, a so se umirili, saj čudaku ni prišla nobena beseda do živega.

Nekega dne pa je nastala majhna sprememba. Od nekod se je pojavil nepoznani golobji samček in pregnal vse golobe. Našopirjeno je s svojim gru-gru hodil

po robu balkona in nikomur več ni pustil blizu. Starec ga je že mislil spoditi, a je v njegovem rjavem očesu opazil neko iskrenje, pa mislil si je tudi, naj se ne meša v naravno, pravo življenje.

Zloba, kot je imenoval samčka, je tako zagospodaril na robu balkona. Toda dolgo ni bil sam. Pridružila se mu je samička. Njej je pustil, da je jedla ob njem, pa pozneje tudi mladičem, a le dokler niso odrasli.

Dve leti zapored so tako odgojili zarod, a tretjo pomlad je ostal Zloba sam. Nekdo je z zračno puško odstrelil samički tačko. Sicer je starec štrcelj pozdravil s šentjaževim oljem, a je izgubila življenje na cesti pred magistratom, kjer je jedla riž, ki so ga razmetali svatje. Pripeljal je avto in le z eno nogo je bila prepočasna.

Cel teden ni bilo Zlobe na spregled. S teleskopom ga je starec iskal po strehah bližnjih hiš - nazadnje ga je zagledal na pločniku pred magistratom.

Strmel je v perje, ki je ostalo od samičke. Ni razumel smrti?! Kljub tolikim letom je tudi starec ni razumel, pa ne zgolj smrti, tudi marsikaj drugega ne. Ni razumel pogledov živali pred klavnico, ne ustrelitev očeta v rani mladosti, pohlepa ob izgubi domačije, toliko ljubezni, ki je odšla z materjo, ženo, prijatelji...

Starec je bil že zelo star in še vedno ni doumel, zakaj je potrebno toliko gorja, tudi za tiste, ničesar krive. V nekih računih je bilo, po njegovem, nekaj hudo narobe; saj je gospoda od nekdanj jedla golobčke v rižoti...

Sedmi dan odsotnosti Zlobe je popoldne zadremal. Mislil je, da sanja, ko ga je nekaj kljunilo v roko. Na robu fotelja je zagledal Zloba. Komaj ga je prepoznal. Bil je razmršen, shujšan, smrdeč, in s toliko žalosti v rjavem očesu. Pustil je, da ga je skopal. Tudi pojedel je nekaj.

Starec je imel balkonska vrata odprta, a Zloba ni več odšel. Ob popoldnevih sta skupaj dremala in se potem pogovarjala. Da, pogovarjala sta se. (V starih bukvah piše, da prav stari in dobri ljudje dobijo posebno milost in se lahko pogovarjajo s čimerkoli, celo sami s seboj - menda bo že res.)

Življenjski prostor starca se je še bolj skrčil; celo na balkon je šel poredko. Dovolj mu je bilo, da se je perja-sta ljubezen podrgnila ob roko in nastavila glavo, da jo je čohal... Šele zdaj je doumel, kako je bilo, kljub tegobam, vredno živeti naprej, živeti zaradi te nove ljubezni, saj je začutil, da je tam v trepetajočem, krvavem osrčju, ostalo še vse tako mehko čuteče, kot je bilo takrat, ko je še čisto mlad videl kravo pred klavnico, ki ga je pogledala s prestrašeno žalostnimi očmi.

Likovna kolonija za slovenske umetnike po svetu

Slovenska izseljenska matica v okviru "**Srečanja v moji deželi 2000**" tudi letos organizira likovno kolonijo za slovenske likovne umetnike po svetu. Kolonija, ki bo potekala pod mentorstvom prof. dr. Anke Krašne s Pedagoške fakultete v Mariboru, bo trajala **od 21. junija do 1. julija 2000 v Mariboru**. So-organizator kolonije je Mariborska sekcija Slovenske izseljenske matice.

V kolonijo bo sprejetih do 10 slikarjev (prednost imajo tisti, ki sodelujejo prvič). SIM in Mariborska sekcija bosta poskrbeli za bivanje in slikarski material. Stroške potovanja do Maribora krijejo udeleženci sami. Umetniki po dve ustvarjeni deli puste organizatorjema, ki poskrbita za razstavo v koloniji ustvarjenih del.

Kandidati za udeležbo v koloniji naj izpolnijo prijavnico in jo **do 15. aprila 2000** pošljejo na naslov Slovenske izseljenske matice, Cankarjeva 1, 1000 Ljubljana (faks: 00386-61-1251673, E-mail: sim@siol.net). Vsi prijavljeni umetniki bodo prejeli odgovor do 15. maja 2000.

Prijavi priložite najmanj pet fotografij ali diapozitivov vaših del ter kratko biografijo.

Iz spominov na starše (I.)

Peter Merkù

V tej številki začenjamo z objavo drugega dela spominov na starše inž. Petra Merkùja. Prvi del spominov je avtor objavil v tržaški reviji Zaliv.

Oče je sodeloval pri gledaliških nastopih v Fabianijevem Narodnem domu, kjer je tudi igral v orkestru Glasbene matice. Po požigu Narodnega doma 13. julija 1920 s strani italijanskih fašistov, ko so bili vrženi na cesto in uničeni instrumenti slovenskega orkestra, si oče, po pogubni vojni, v takratnih gmotnih razmerah, ni mogel privoščiti nove violine. Morda je bil v njem prizor uničenja instrumentov Glasbene matice tako živ, odločnost, da ne sme kloniti tako globoka, ter ljubezen do glasbe tako zakoreninjena, da je odločil, da si bo violino sam izdelal. In res mu je to mojstrsko uspelo! Mislim, da je bil to njegov največji tehnični in istočasno kulturni podvig, na katerega me še danes spominja nekaj posebnih kosov orodja, ki jih je za to uporabil.

Naravno je, da je oče imel najboljše prijatelje med orkestraši Glasbene matice, pozneje, po požigu Narodnega doma, pa v orkestru glasbene šole Artura Vrama. Tu je spoznal violinista Avgusta Ivančiča. Potem ko je diplomiral v Bologni, je gospod Ivančič postal stalni violinist v orkestru tržaškega gledališča Verdi. Žal je imel veliko sitnosti s fašistično oblastjo. Vsakič, ko je prišel na uradni obisk v Trst kak fašistični veljak, so ga aretirali in moral je preventivno presedeti nekaj dni za zapahi, kolikor je obisk trajal. Človek si ne more predstaviti, česa so se fašisti bali od takega kulturnika, očeta dveh majhnih otrok. Na ta način ni mogel redno vršiti svoje delovne in kulturne dolžnosti in sicer le zato, ker je bil zaveden Slovenec. Ko mu je tega bilo dovolj, se je leta 1929 odločil za beg z družino čez Alpe. Tako je slovenski begunec zamenjal

tržaško Opero z ljubljansko. Vendar razočaranja niso bila prihranjena. Kot begunec ni bil Bog ve kako dobro sprejet. Ko smo ga šli 1939. leta z družino obiskat, je pripovedoval očetu, da so si Ljubljanci izmislili za Primorce poniževalni vzdevek, s katerim so jih ob vsaki možni priliki zafrkavali. Pravili so nam: Primorci-zamorci.

V spomin na tista leta visi nad klavirjem v naši dnevni sobi fotografija orkestra prof. Vrama, slikana junija 1924 v mali dvorani gledališča Verdi. Oče igra prvo violino in moja mati, blizu njega, drugo, ko še nista vedela, da se bosta poročila. Na sliki štejem 86 orkestrašev! Pod pazduho drži oče tisto svojo violino, ki si jo je pri petindvajsetih letih sam izdelal leta 1921, se pravi eno leto po požigu Narodnega doma.

Skoro 60 let pozneje sem pokazal to violino mojstru v Geigenbauersiedlungu v Bubenreuthu blizu Erlangena na Bavarskem, kamor so se po drugi svetovni vojni zatekli nemški goslarji iz Sudetov. Ni in ni hotel verjeti, da je ta imenitna violina z lepimi intarzijami unikat iz rok človeka, ki je tako ljubil glasbo, da si je sam izdelal dober instrument. Ko sem ga opozoril, da les dna ni isti kot na zgornji strani, si je ogledal violino bolj natančno. Za tak izdelek je les moral biti star in posušen in oče ni imel večje izbire. Uporabil je pač to, kar je imel pri roki in je najmanj stalo: predale različnih omar. Da bi dal lesu pravo vzboklino, se je poslužil tudi kosov razbitega stekla. Ko sem bubenreuthskemu mojstru pokazal obe odprtini na zgornjem delu violine, takozvani zvočnici, se je prepričal, da ni izdelana ne po italijanski ne po nemški šoli in jo je začel gledati z drugačnimi očmi in jo občudovati. Njegovi prsti so se vse bolj rahlo, skoraj božajoče dotikali violine, kot da bi hotel obvarovati ta čudežni instrument pred kakršnokoli poškodbo. Po nekaj minutah mi jo je vrnil molče, kimajoč z glavo, še vedno poln začudenja in spoštovanja.

26. julija 1926 se je oče poročil s Katharino Bortolotti, rojeno 28. februarja 1900 v Tržiču pod Ljubeljem. Kot prvi se jima je rodil moj brat Pavle. Želja, da bi

Orkester prof. Vrama junija 1924 v mali dvorani gledališča Verdi. V sredini z violino Josip Merkù, ob njem njegova bodoča žena.

Violina, ki jo je izdelal Josip Merkù s podpisom "Joseph Merkù Tergesti 1922".

sam filmal prvorojenca, je razumljiva. Prve posnetke je naredil 12.04.1929 z izposojeno kamero. Že drugi film pa je oče snemal 29.06.29 s svojo kamero NIZO Mod. F z objektivom Meyer Plasmat f: 1,5 F: 2,5 v formatu 9,5 mm.

Projekcijski aparat je že imel, od kdaj mi ni znano, in sicer aparat Pathé-Baby v formatu 9,5 mm. S tem aparatom je bilo mogoče projicirati samo kratke filme na posebnih filmskih vretenih s premerom 6,5 in 5 cm. Projektor je imel ročni pogon. Po mojem rojstvu je oče priključil projektorju motor, tudi Pathé-Baby. Moralo je biti okoli leta 1935, saj se tega že sam megleno spominjam. Da bi mogel prilagoditi hitrost projekcije snemalnemu dogajanju, je oče dodal motorju spremenljivo upornost, ki si jo je sam izdelal.

Ko sem se jaz rodil 1930. leta je fašistični dnevnik v Trstu čestital cameratu Giuseppeju Mercuju "per la nascita del figlio della lupa Pietro" (za rojstvo volkuljinega sina Petra). Oče mi je pozneje sarkastično pripovedoval, da se je mama čutila zelo počaščeno, da so jo primerjali z volkuljo!

Očetu so prijatelji zapovrstjo odhajali kot begunci v Jugoslavijo. Nihče jih ni preštel, sploh ni znano, koliko jih je točno bilo. Slavna revolucionarna oblast ni ničesar ukrenila za te naše begunce, noben strokovnjak se ni lotil poglobljene raziskave, da bi prišel do verodostojne

statistike. Ker generacije, ki je to pretrpela, skoro ni več, je tudi sedanji slovenski politiki ne omenjajo. Tako so zapravili in še vedno zapravljajo največji zaklad, ki ga imamo: zaklad trpljenja. Naši begunci ne bodo dobili ne muzeja ne stalne razstave. Zato sem bil hvaležen študijski kolegici na Politehniku v Turinu Devani Lavrenčič-Cannata, ko sem vzel v roke knjigo, "Lavo Čermelj - Slovenski znanstvenik, fizik in publicist" (Prirodoslovno društvo Slovenije - Ljubljana 1999), s katero nas je s pohvalo vrednim trudom obdarila, s čimer je opisala tudi trnovo pot naših beguncev.

Oče jim ni hotel slediti, zato da ne bi vsi Slovenci s Tržaškega izginili. Odločil se je, da ne klone, da ostane. Za ceno osamitve, kot piše moj brat v 'biografskem intermezzu' svoje knjige "Poslušam". Za ceno potajevanja. Za ceno molka. Vse do leta 1945, in v službi še delj, vse do upokojitve leta 1961, je moral pogoltniti marsikatero grenko, zakaj leto 1945 ni v Trstu odpravilo sramotnega, nekrščanskega sovraštva in zapostavljanja. Zgovorno je, kar mi oče piše v pismu 2. aprila 1975: "Ko sem pripravil prošnjo za službo pri direkciji borze, sem napisal, da znam italijansko, nemško in slovensko. Mislim sem, da bodo zadovoljni. Namesto tega je prišel k meni g. Cattarinich, šef personalnega oddelka... ki mi je vrnil prošnjo s pripombo, naj jo še enkrat napišem in naj pri tem izpustim slovenščino, kajti - je rekel - tu pri nas je kar precej šovinistov. In zares jih je bilo v upravnem svetu precej. A medtem je ves urad že bil informiran in jaz sem bil vseh 40 let odškodovan! In ko so govorili o 'ščavih', si nisem bil na jasnem ali to pravijo, ker so tako vajeni, ali zato, ker sem jaz zraven. Ne smeš se torej čuditi, če me muči kak kompleks".

Tudi očetov bratranec Pino Verč je moral na hitro zbežati - verjetno v težkem letu raznarodovanja 1927. Bil je namreč aktiven član društva Tommaseo.

Na skrivaj se je vkrcal na tovorno ladjo, ki ga je peljala kot begunca v Venezuelo, od koder se je pozneje izselil v Združene države Amerike. Po vojni je prišel v Trst kot ameriški vojak z 88 Blue Devils Division. Bil je tolmač pri komisiji, ki je urejevala mejo med Italijo in Jugoslavijo. Po opravljeni dolžnosti se je vrnil na svoj dom v Philadelphijo.

Niso torej samo prijatelji odšli v begunstvo, marveč tudi sorodniki. On, ki je ostal, in je bil državni uslužbenec (ravno tako kot mama, ki je bila učiteljica), se je začel bati, da ga v primeru hišne preiskave izženejo na kak otok. Doma so namreč starši imeli dokaj pestro slovensko literaturo. Iz strahu sta vse zažgala: Cankarja in Gregorčiča, Široka in drugo. Slovenščina se je zabarikadirala samo v njihovih srcih.

Izven urada se je očetovo življenje odigravalo doma v družini. Tu se je v prostem času bavil z glasbo in fotografijo.

Spominjam se, da sem dolga leta hodil vsako soboto spat ob zvokih domačega kvarteta. Oče je igral prvo violino, mama klavir, brat Pavle drugo violino, prijatelj iz Benetk, gospod Polo (ki je imel trgovino "Impianti elettrici" - Elektroinstalacije - tik za občinsko palačo) pa je igral violončelo. Zaspal sem, medtem ko so v bližnji sobi igrali Vivaldija, Corellija, Bacha, Mendelssohna, Mo-

zarta itd. O Mozartovi glasbi sem takrat menil, da tako pomiri, da bi lahko brez problemov prestal zobozdravniški pregled.

Drugače se je oče posvečal snemanju filmov, do druge svetovne vojne v formatu 9,5 mm. Iz njegovih zelo natančnih beležk vidim, da je do 16.08.1942 posnel 76 filmov.

Najlepše delo je bil družinski film: "Gavotta con complicazioni" (Gavotta z zaprekami). Glavno vlogo je imel moj brat. V filmu igra violino, po reakciji sostanovalcev sodeč, bolj slabo. Vsi so slikovito kazali začudenje, razočaranje, skoro jezo. Oče si v filmu ni mogel razložiti, zakaj sin tako slabo igra. Približa se mu, ga opazuje, ga ustavi, ga prime za levo roko, ki je pritiskala na strune, da bi modelirala zvoke, mu razpne prste in glej, zamaščeni so s skuto. Tudi strune so seveda onesnažene. Oče mu očisti roko, očisti violino in čuj, glasba zazveni perfektno. V filmu so vsi družinski člani in pomočnica Berta iz Mačkovelj zadovoljni in celo veseli. Film se seveda začne s tem, da brat je južino s skuto.

Tehnični pripomočki za film so bili impozantni, motili pa so me reflektorji, ki so takrat izžarevali veliko toploto, tako da smo bili po številnih snemalnih poskusih vsi potni. Filmi takrat niso bili tako občutljivi kot dandanes, tako da je za snemanje moralo biti lepo razsvetljeno, za kar je oče uporabljal dva reflektorja Nitraphot po 1.000 Watt vsak.

Včasih je snemal tudi ob kaki izvendružinski priliki. Tako tudi takrat, ko je škof Fogar pred prisilnim odhodom iz Trsta, torej pred letom 1936, obiskal, verjetno med zadnjo vizitacijo, prošeško župnijo. Oče, ki je bil v odličnih odnosih z župnikom Josipom Križmanom, je šel tja snemat. Župnik je bil pod strogim fašističnim nadzorom, saj so od njega celo zahtevali, da spoveduje v italijanščini! Takrat so fašisti že spletkarili proti škofu, ker je skušal biti pravičen do nas Slovencev. Zato domnevam, da se je vizitacija izvršila leta 1935. Župnik pod pritiskom, škof pod pritiskom, polno orožnikov okoli njega, vse je bilo izredno napeto. Oče pa je, meni nič tebi nič, snemal s svojim aparatom Nizo, montiranjem na mogočnem, lesenem fotografskem stojalu in se postavil pred cerkvijo. Seveda so se mu orožniki takoj približali in zahtevali, naj se legitimira. Oče, ki se po navadi ni bahal, temveč bil nasprotno vedno presramežljiv, je tokrat kot prvo pokazal orožnikom svojo vizitko, kjer je pod imenom bilo zapisano: "Segretario della Stanza di Compensazione. Borsa Valori di Trieste" (Tajnik glavnega odbora borznih posrednikov in nadzorniškega odbora Urada za obračune pri tržaški borzi vrednostnih papirjev). Vizitka je bila čudodelna, ves ostali dan so ga pustili pri miru. Zanimivo je, da ta film, ki smo ga šele po vojni v družini skupaj gledali, ni zabeležen v očetovem seznamu filmov, ki ga je oče pikolovsko natančno držal. Upal sem, da ga najdem, zato da bi imel kaj več in točnih podatkov, pa nič. Oče se je torej že vnaprej zavedal, da bi film lahko bil zanimiv za policijo, zato ga ni zabeležil in ga je skril.

Po vojni je menil, da bi bilo pametno, če ga izroči znancu na odgovornem mestu, da ga odnese v Ljubljano. Tam bi moral ta dokumentarec še vedno ležati v kakšnem arhivu.

V slovenska obzorja in čez...

Mogoče vas bo zanimalo zvedeti, da...

- da se bo letos Sonce štirikrat delno zatemnilo oziroma da bomo imeli štiri delne sončne mrke, in sicer 5. februarja, 1. in 31. julija in na dan prihodnjega Božiča...
- da je danes na svetu kljub sesutju Marxovega imperija še 130 komunističnih strank z okoli 8 milijoni članov...
- da vsak dan ugasne na zemlji 70 rastlinskih vrst, in to posebej v tropskih gozdovih...
- da je med letoma 1991 in 1992 nastalo na svetu 24 novih držav in med njimi Slovenija...
- da sta rimska Caritas in skupnost sv. Egidija s štetjem ugotovila, da živi v najožjem mestnem središču Rima več kot 6.000 klošarjev, med njimi pa 1.830 revežev, ki nimajo ničesar...
- da so slovenski škofje odločili, da se pridevnik "božji" - o pisavi te besede se je dolgo razpravljalo - piše z veliko začetnico, kadar se nanaša neposredno na Boga, se pravi kadar pomeni "Bogov"...
- da bo argentinska SLOGA v prvih mesecih tega leta izdala nov slovenski telefonski imenik, ki bo vseboval tudi trgovski del ter vse slovenske profesionalce...
- da so argentinski paleontologi odkrili na jugu države, v Patagoniji, okostje rastlinojeda dinozavra, pošast, ki je bila dolga okoli 50 metrov...
- da je prvo zamisel za letošnjo Prešernovo proslavo v Trstu in Gorici z naslovom "Z gorice na oder" dala zborovodja Anastazija Purič...
- da je časnikar Dela Marijan Zlobec ob Dolančevi smrti zapisal članek "Slava Dolancu" in se hudoval nad bivšo Partijo, da ni žalovala za njim...
- da je tablo na hiši v Celovcu, kjer je opravil koncipientski izpit pesnik Prešeren (zapisnik je še ohranjen), dal postaviti Nemec iz Hamburga, profesor na univerzi v Gradcu dr. Baum, velik občudovalec slovenskega pesnika...

STRAH

KAMEN SPOTIKE

Čutila sem z vsem bitjem
reko oholosti, kako me je zalila:
zdaj dere čez me, me davi,
spodnaša.
O, moja reka -
jaz tvoj kamen
spotike.

DNO

Z rožmarinovim vinom sem se umila,
se zavila v liste rdeče potonike...
Tako se najlaže potone
v mehko dno
niča.

KOZMIČNI STRAH

V hitrih, potuhnjenih valovih
dere skozme vesoljni strah.
Ne vem od kod se vali
ne kam ga nese.
Pridušeno razžira
bolečo sotesko mojih prsi -
gost in težak
od brezštevlnih smrti v sebi.

PONIKALNICA

Bridkost. Velikanska.
Kot pogorje stoji pred mano.
V nobeno smer ni prehoda.
A so hotenja v meni,
nuja v žilah.
Zažrem se v skale in lapor.
Razjedam črno notranjost:
Bridkost postaja moj temni dom.
Koliko let? Desetletij?
Človek ni reka ponikalnica.
Moja večnost je kratka.

MAKETA

Čas se vleče prestrašen -
s trebuhom drsa po prahu.
Počasi, počasi, previdno -

nobenega klitja, cvetja,
nobenega vzklika.
Plitko dihanje, pridušeni vzdih -
ki niti to ne upajo biti.
So le postan zrak
v leta mirujoči harmoniki.

Morda pa je samo maketa harmonike?
Morda pa sem samo maketa človeka?

DIHAM - IZDIHAVAM

Diham strah in ga izdihavam.
Grizem, požiram -
spim v strahu, sanjam ga
in se zbujam v temno sivino
strahu.

Nikogar več ne poznam -
tudi sebe ne.
Sem služabnica strahu,
ki vsak večer
brusi zobe, nohte in nož...

Tudi zarja, ubijalka strahu
mi je tuja.

VLOGA

Dva sta -
vloga pa je ena.
Igrata jo oba
izmenoma -
enako predana zlu,
zaničevanju,
uživanju v poniževanju...

V strasti, v slasti
gore oči -
ostri se sluh
prežeč na vzdih,
na stok, na jok
kot mamilaš na dim.

O bog!

SMEH ŽARNICE

Počasi se vračajo sanje:
Prazna postelja sredi njive.
Čakam jutro in sonce.
Na ozarah smeh žarnice.

VZPOREDNO

Živim tu - s tabo, z vami
in v vzporednem svetu.

Hodim s tabo, z vami -
in nevidena vzporedno.
Opazujem tebe, one, sebe.
Čutim sovraštvo in ljubezen,
slo zla in čarno moč osrečevanja.
Vzporedno - prezir in zarjast mir.
Vzporedno -
brez boja, zmage; brez pokoja.

Je čuden, opojen, nevaren spoj
hoditi poleg - in vzporedno.
Z lastnih senc
istočasno otirati vsakdanji
in smrtni znoj.

OGENJ

Napadaš s koničasto ostjo -
a moje telo je duša:
skoznjo greš,
pa se spet zgrne kot voda, zrak,
sipka mivka, kot ogenj.

Umikaš se razjarjen in ožgan.

OTRPLOST

Pride ura,
ko zgubiš lastnino in najdražje
tako preprosto,
kot bi vse sam porinil
z mostu v vodo.
Dereča globina zvrtniči,
pogoltne.

Penast, zelen gobec pa se spet in spet
poganja navzgor proti tebi.

Zaprepaden in otrpel
se ne zavedaš,
da ti je požrlo
tudi spomin.

NEŽIVO

Strup pomirjeval me prevzema -
bedasta postajam.
Ne dojemam zlega -
ne upam v dobro.
Letalo sem na nebu:
nič ne ve o nevarnosti
ne o lepoti okrog sebe.
Neživo, delujoče.

To ni bil moj cilj.
Je pa edina možnost...

NEKOČ

*Nekoč sem ljubila človeka,
sobo, slike, jutra, milo glasbo.*

*Poznam besedo "ljubiti" -
a ne vem, kaj pomeni.*

VABILO

*Težka noč.
Težak bo dan, ki se poraja.
Pritiskal bo na zemljo
kot krivda, kot kazen.
Prvi zlati žarek,
ki oblake predre,
je vabilo:
Naredi zanko! Obesi se.*

NEKDO DRUG

*Kaj bi se bala njega,
ki bo prišel -
če ga sploh ne poznam.
Bil je. Nekdo drug.
A potrudila sem se
in pozabila.
Tako pozabi obala
oddaljujoči se val.*

*Ta, ki prihaja,
je drug.*

PONIŽANJE

*Čas, teci, odtekaj,
da dan premine, teden zgine,
da se mesec prevrne,
leto obrne -
da se ne vrne,
da se ne vrne!
Ničesar!*

*Niti spomin
na nič sredi nič -
na muko biti sam sebi
priča
ponižanja in napak.
Vsak mi zmore in zna pregriz-
niti stavek,
uničiti lek.*

*Življenje teci!
V beg!*

TA SVET NI MOJ

*Nekdo kliče. A ne kliče mene.
Morda sploh ne kliče.
Kar tako kriči. Tuli v mrak.
V nočni somrak.
Skupaj z uharico.*

*Ne znam se oglasiti. Čemu?
Ni moj. Vsi so drugi. Tuji.
Svet ni moj. Tuja sem.
Pregnalo me je sem.
Iskat svoj konec?*

*Nekdo kliče.
Stisnem ustnice - vrata ob podboje
in jih zapahnem z dlanjo.
Nimam pravice klicati.
Nikakršne pravice nimam.*

Ta svet ni moj.

MINUTE DIHANJA

*Ko pokliče Smrt,
sem pripravljena.
Upočasnjeno se gibljem
po njenih navodilih.
Gledam v daljavo -
ne vidim več ljudi,
ne slišim jih
(tudi tistih ljubečih ne) -
oni ne sodijo v mojo skupnost
s Smrtjo.
Molčim in ustnice so vse tanjše.
Zginjajo.
Tiho tipkam
z masko miru na obrazu...
Neslišno, neopazno
kradem minute dihanja.*

VSEENO

*Na nek način je vseeno,
kako sprejmeš pojasnjevanje...
Vseeno kot za utrغانo cvetočo vejico -
jo daš v vazo ali zavržeš:
sadu ne bo.*

V SVETU TEME

*V brezmejnem, temnem niču žari.
Nima kaj osvetliti ne ogreti.
Le temo drži v razdalji.
Brez upadanja, brez napredovanja.
Vedno enako. Nesmiselno.
Brezupno.
Žari. Nikogar ne osrečuje.
Ne zmaguje. Ne pojenjuje.
Vržena v svet teme - žari.*

KRI UDARJA

*Kakšna praznina, kakšna praznота
za temi gorami,
za temi debli,
za stenami,
za to ljubljeno - odtujeno kožo,
za tem prijazno poslikanim glasom.*

Ničesar.

Besede: Skupek glasov brez pomena.

*Brez odtenka čustev. Sivo v sivem.
Lovi se v zenico mojih oči,
v bobniče mojih ušes -
prazna voda v ribiške mreže.*

*Migota opoldanska soparica
nad temno cesto - nesmiselna,
neulovljiva, moreča.*

*Pokrivam si oči, pokrivam ušesa -
v dlaneh mi udarja kri...
in to je edino, kar čutim.*

VERA

*Z rožnatim kamnom
se dotikam ustnic -
kot bi se dotikala pregnetenega ila.
Ne trdnosti, ne želje, ne odpora
ne čutim.
Ta kamen, so rekli, pomaga
proti strahu.
Ilo ne pozna strahu.
Tudi zadoščenja ne.
Kamnu je vseeno.
Brezbrižno se dotika ustnic.
Pravijo, da je Bog dober.
A kje je?
Z mano je kamen.*

JUTRA

*Oprijeti se juter -
teh praznih balonov,
ki pisani ždijo v niču.
Verjeti jim.*

PRIVAJENOST

*Strah
je od vsega, kar poznam,
najbolj moj.
Vsako jutro ga ovijam
v rožnate misli
in darujem soncu, vetru -
naj ga očistita, ogrejeta...
Zvečer ga spet privijem k sebi.
In trepečem.*

ODITI

*Pogasiti za sabo vse luči,
zakleniti vsa vrata,
upihnniti zvezde in sonce,
pozabiti,
da je ta svet sploh obstajal.
Oditi.*

Dve besedi o numizmatiki

Mitja Petaros

Nekateri se bodo spraševali, kaj je to numizmatika ali sploh čemu služi. Strnjeno povedano je to veda o novcih (iz grške besede nomisma). A numizmatika obsega mnogo širši pojem od zbiranja in spoznavanja denarja (bolje, če starega). Kovanci (a tudi medalje in bankovci) so za numizmata le sredstvo in način proučevanja zgodovine. Človek je že v pradavnini začel s kovanjem novcev, da bi pridobil alternativni način trgovanja, ki ne bi bil le izmenjava blaga (barantanje). In tako je nastal denar, skovan iz raznih kovin, ki je stalno spremljal človeški razvoj. Na začetku je bil najrazličnejših oblik (storžast, v obliki žogice, v obliki cilindra ali celo goske). Vedno so bili novci pokazatelj socialnega trenutka okolja, v katerem so nastali. Ko je bila neka družba v razcvetu, so kovali novce v bogatih zlitinah in ti so bili tudi umetniško zelo dovršeni; v manj srečnih dobah pa so bili kovanci preprostejši in revnejši. Okoli leta 600 pr. Kr. so skovali prve okrogle novce. Na tako definirano obliko so v teku stoletij gravirali razne simbole, figure, napise, obeležili so različne dogodke, počastili vladarje itd. Okroglja oblika je bila seveda tudi priročnejša.

Že na začetku 18. stoletja (okrog leta 1700) so začeli sistematično opredeljevati stare in tekoče novce (baje po zaslugi nekega opata - Eckhela) - nastala je numizmatika. In numizmatika je zelo povezana z zgodovino, saj kot smo že povedali, iz novcev se da marsikaj razbrati. Kovanci niso samo gospodarskega pomena, ampak opredeljujejo neko družbo; novci so pač tesno povezani z razvojem nekega naroda, gredo z roke v roko, v srečnih in hudih trenutkih, pričajo o dogodkih, o osebnostih, o umetnosti, o šegah in navadah. Enako kot na heraldiko (ki je na kovancih tudi zelo razširjena), ne sme zgodovinar pozabiti na numizmatiko. Ne bi tu opevali moči denarja, ki je vsekakor kot ekonomsko sredstvo vedno spremljal človeštvo v dobrem in slabem, ampak čisto preprosto ne smemo prezreti, da se z novci tudi učimo.

Zlati srednjeveški kovanec.

Kako pa postanemo numizmatiki? Kako začnemo zbirko? Najprej naj pojasnimo razliko med zbiralcem in trgovcem. Trgovci morajo seveda s prodajo novcev zaslužiti, zato so kovanci, ki jih obravnavajo, brezhibni (to pomeni, da ne smejo biti pokvarjeni - brez razpok, lukenj, niso podrsani, niso bili naknadno loščeni itd.), zato da imajo čim večjo vrednost. Kovanci so zato razdeljeni v razne kategorije ohranjenosti in lepote, večjo vrednost pa dodajata še nizka naklada kovanja in redkost nasploh. Ko nekdo začne z zbiranjem kovancev, pa naj se ne pretirano ozira na veljavo svojih novcev. Najprej naj dobro opazuje vse kovance, ki jih vsak dan vidi in uporablja za splošne nakupe. S pomočjo kakšnega numizmatičnega kataloga bo spoznal premer, težo, zlitino in razlog, zakaj je bil sploh kovanec tako skovan ali če je morda priložnostni (izdan ob specifičnem datumu, da bi obeležil važne dogodke ali osebe). Nato bo zbiral vsak različen primerek in pazil, da se ne bodo kovanci med sabo kvarili in drsali, zato bo treba vsakega posebej spraviti v plastično ali papirnat ovojnico in etiketirati. Kmalu se bo zbirka zelo razširila in bo treba izbirati kakšno specifično tematiko (npr. kovance ene države, določen zgodovinski moment, upodobitve samih živali ali celo specifično zlitino, npr. srebro itd.), saj bo postalo nemogoče slediti vsemu, kar izide ali so že skovali. Tedaj pa ne bo več možno, da bi svojo zbirko dopolnjevali le s kovanci, ki jih najdemo naključno, ampak bo treba kupiti novce, ki nas zanimajo in niso lahko dosegljivi (kupimo pa jih lahko od drugih zbiralcev, pri trgovcih ali celo zamenjamo z drugimi numizmatiki; glede vrednosti pa nam okvirno pomagajo specifični katalogi; nekatere družbe tudi prirejajo specifične dražbe za stare kovance). Zelo verjetno je, da bo naša zbirka s časom tudi pridobila na vrednosti, a važneje je, če začnemo z zbiranjem novcev le iz radovednosti in zanimanja za zgodovino ter nadaljujemo v tem duhu. Špekulacija se v tem primeru ne izplača.

Srebrni srednjeveški novc.

Podelitev odlikovanja primorskim padalcem

Do izročitve častnega znaka svobode, ki ga je predsednik Republike Slovenije Milan Kučan podelil živim in mrtvim "primorskim padalcem" 14. junija lani, o čemer sem pisal v 9. številki lanske Mladike, je prišlo na slovesnosti 22. decembra v veliki dvorani predsedniške palače v Ljubljani. Združena pa je bila s podelitvijo odlikovanja, to-krat zlatega častnega znaka svobode, Maistrovim borcem za severno mejo, ki so bili dolgo tudi zamolčani, dovolj se je spomniti na desetletna prizadevanja za Maistrov spomenik.

Predsednikove besede na slovesnosti, ki govorijo o tem, še posebej pa o tragični zgodbi padalcev, zaradi dokumentarne vrednosti objavljamo v celoti.

Predsednik Kučan ima seveda svoje mnenje o medvojnem dogajanju na Slovenskem in formulacija o ravnanju Ozne s padalci, češ da "so bili tragično pogrešani po II. svetovni vojni", ni posrečena, vendar je v nadaljevanju govora jasna obsodba krivic in tudi povojnih oblasti. Ključ za razumevanje pričakovanj in sedanjega zadoščenja preživelih padalcev in svojcev padlih in pobitih pa je v zadnjem stavku: "Želim in upam, da bodo preživeli padalci in sorodniki pogrešanih in padlih sprejeli državno odlikovanje kot simbolno opravičilo slovenske države za storjene krivice in kot priznanje padalcem za njihovo hrabrost in rodoljubje."

Če je za štiri na tisti dan še žive Maistrove borce prevzel odlikovanje stoletni Simon Sodja, ki je bil edini prisoten, so bili ob številnih sorodnikih pobitih in padlih padalcev, ob znancih, raziskovalcih in prijateljih ter britanskem veleposlaniku v Sloveniji Lloydju vsi štirje padalci, ki živijo v Sloveniji in Italiji: Ivo Božič, Ciril Kobal, Stanislav Simčič in Cvetko Šuligoj. Peti živeči padalec, Venceslav Ferjančič iz skupine ISLD, ki pa je pristal med četniki in živi v Argentini, ni bil omenjen.

Simčič se je za državno odlikovanje zahvalil v imenu živih in padlih tovarišev. Pripomnil je, da je povsem zaslu-ženo in da predstavlja prelomen trenutek v tragični zgodbi teh mladih idealistov. Častni znak svobode je prevzel Ivo Božič, hranil pa ga bo Goriški muzej v Novi Gorici.

Lepo bi bilo, da bi po koncu uradnega ugotavljanja krivic, ki jih je doživela ta skupina mladih Primorcev, in njihovih zaslug, spregovoril kdo izmed tistih, ki ve, kje so grobovi pobitih.

Ivo Jevnikar

NAGOVOR PREDSEDNIKA REPUBLIKE OB VROČITVI ODLIKOVANJ MAISTROVIM BORCEM IN SLOVENSKIM RODOLJUBOM - ZAVEZNIŠKIM PADALCEM DNE 22. 12. 1999

Spoštovane gospe in gospodje, spoštovani predstavniki naših najvišjih državnih ustanov, znanstvenih institucij, slovenske vojske in vseh naših veteranskih organizacij!

Dovolite mi, da v vašem in v svojem imenu prisrčno in spoštljivo pozdravim predstavnike in sorodnike tistih slovenskih rodoljubov, ki jim je namenjena danes izkazana čast; da pozdravim gospoda Simona Sodjo, Maistrovega borca, ki je kljub častitljivim letom prišel na današnjo simbolno slovesnost, da pozdravim sorodnike tudi drugih še živih Maistrovih bor-

Ob branju utemeljitev za odlikovanje. Od leve stoji britanski veleposlanik v Sloveniji David Lloyd, bivši častnik SOE, časnikar John Earle iz Trsta, padalci Cvetko Šuligoj, Ciril Kobal, Stanislav Simčič in Ivo Božič, sedi 100-letni Maistrov borec Simon Sodja.

cev in dveh, ki sta preminula v tem letu, v času ko je tekel postopek za podelitev odlikovanja. Da pozdravim gospode Iva Božiča, Cirila Kobala, Stanislava Simčiča in Cvetka Šuligoja, slovenske primorske rodoljube - zavezniške padalce, in sorodnike njihovih tovarišev, ki so bili tragično pogrešani po II. svetovni vojni.

Gospe in gospodje, izteka se stoletje, v katerem je nam Slovencem uspelo uresničiti stremeljenja mnogih narodov: z ustanovitvijo lastne države smo uspeli zava-

rovati naš narodnostni obstoj. Za Evropo in ves svet je bilo to stoletje dveh svetovnih vojn, nerazumljivega zla, ki so ga ljudje prizadejali drug drugemu, bilo pa je tudi stoletje neslutene razvoja in napredka, ki ob vstopu v novo stoletje, simbolično pa tudi tisočletje, navdaja ljudi z realnimi upanji za srečnejšo prihodnost. Ker je bilo iztekajoče se stoletje za nas Slovence še bolj tragično in težko kot za večino drugih evropskih narodov, so tudi naša upanja, namenjena prihodnosti, sedaj toliko lepša. Upamo namreč, da prihaja stoletje, ali če hočete tisočletje Evrope svobodnih narodov, v kateri ne bo več vojn, nasilja in podrejanj, v kateri ne bomo več trepetali za svoj narodnostni obstoj in se soočali z raznarodovalnimi pritiski večjih sosedov.

Ko tako optimistično gledamo na Slovenijo v tretjem tisočletju, se moramo zaradi zgodovinskega spomina in naše verodostojnosti, zaradi opozoril, ki jih slovenska narodova izkušnja dvajsetega stoletja daje za nas in za rodove za nami, spoštljivo, s hvaležnostjo in priznanjem spomniti ljudi, ki so v največji meri zaslužni, da smo Slovenci v vseh treh za nas kritičnih obdobjih stoletja: po prvi svetovni vojni, med drugo svetovno vojno in v letu 1991 uspeli, kot pravimo v ljudski govorici, obrniti kolo zgodovine v svoj prid oziroma odvrniti nevarnosti, ki so nam grozile. V vseh teh treh kritičnih obdobjih sta bili odločilni enotnost slovenskega naroda na skupnem hotelju in slovenska vojska, ki je vzniknila iz te enotnosti. Slovensko vojsko pa so vsakokrat vodili in se ji pridružili možje, ki so se zanesli na svojo srčnost in na lastno presojo razmer. Tako gre generalu in pesniku Rudolfu Maistru in njegovim borcem za severno mejo zahvala, da Slovenija ni ostala brez velikih delov Štajerske, dela Koroške, ki je sedaj v matični domovini, in Prekmurja. Brez njihovih samoiniciativnih in odločilnih vojaških akcij bi se nadaljevali germanizacijski procesi na slovenskem Štajerskem tako, da si je Slovenci kasneje najbrž ne bi mogli več povrniti. Na drugi, jugozahodni strani naše domovine, gre odporu zoper fašizem, predvsem v Evropi, in kasnejši ljudski vstaji na Primorskem med narodno-

osvobodilnim bojem največja zasluga, da Slovenija ni ostala brez Primorske. Očitno je, da slovenska državnost sploh ne bi bila mogoča, če bi ostali brez tako velikih delov našega narodnostnega in sedanjega državnega ozemlja.

Na današnji slovesnosti se zato želimo v imenu slovenske države simbolno zahvaliti in oddolžiti dvema skupinama srčnih ljudi, slovenskih vojakov in rodoljubov, ki so bili akterji teh dogajanj: borcem za severno mejo v letu 1918 in 1919, ki jih je slovenski narod po njihovem legendarnem poveljniku poimenoval "Maistrovi borci", in na drugi strani skupini primorskih rojakov, ki so med II. svetovno vojno kot prisilno mobilizirani italijanski vojaki prešli k zahodnim zaveznikom in so jih ti poslali med slovenske partizane kot predhodnico poznejših vojaških misij. Čeravno gre za tako različni obdobji slovenske zgodovine, za različne okoliščine in razmere, v katerih so se borili eni oziroma drugi, in je pravzaprav splet okoliščin privedel do tega, da jim danes na isti slovesnosti izročamo slovenski državni odlikovanji, pa imajo borci za severno mejo in padalci marsikaj skupnega. V prvi vrsti je to rodoljubje, oboji so se kot prostovoljci odločili, da se, ne glede na tveganje in lastno žrtev, vključijo v boj za svobodo svojega naroda. Skupno jim je tudi to, da jim po junaškem boju usoda ni bila prijazna.

Boj za severno mejo je bil dolgo in po krivem zamolčevan. Po prvi vojni general Maister in njegovi soborci niso bili povšeči velikosrbski politiki. K molku so prispevale tudi kasnejše domače ideološke zamere in predsodki. Šele po slovenski osamosvojitvi smo v slovenski javni zavesti dokončno postavili boj Maistrovih borcev na isto mesto v slovenski zgodovini, ki mu pripada. Zelo sem počaščen, da lahko danes s simbolno izročitvijo najvišjega odlikovanja Republike Slovenije - Zlatega častnega znaka svobode Republike Slovenije izkažem spoštovanje naše države do tega boja. Naše najvišje odlikovanje smo ustanovili po osamosvojitvi z namenom, da z njim izkažemo priznanje tistim, ki so k njej največ pripomogli. In Maistrovi borci so k nastanku slo-

Predsednik Milan Kučan in padalec Stanislav Simčič, ki izreka zahvalo za častni znak svobode v imenu živih in mrtvih primorskih padalcev.

Na sprejemu po slovesnosti: John Earle, veleposlanik Lloyd in predsednik Milan Kučan.

venske države zelo veliko, če ne odločilno, prispevali. To odlikovanje sta prejeli Slovenska teritorialna obramba in slovenska policija, pa tudi partizanske enote, ki simbolizirajo vstajo in narodnoosvobodilni boj na Primorskem. Prav je, in prepričan sem, da je tudi v ponos veteranom kasnejših slovenskih vojska, ki nosijo to odlikovanje, da smo ta krog sklenili z odlikovanjem prvi slovenski vojski - Maistrovim borcem. Še posebej me veseli, da so to čast dočakali štirje borci, ki jim iskreno čestitam k zasluženemu priznanju, ki ga sprejemajo tudi v imenu mnogih soborcev, ki jih ni več med nami.

Ivo Jevnikar za slovensko televizijo v Trstu intervjuja padalca Cvetka Šuligoja iz Gorice. Vse slike za ta članek je posnel Alessandro Fegez.

Usoda in sploh obstoj skupine primorskih rodoljubov - zavezniških padalcev je bila še veliko bolj zamolčana. Donedavna širša slovenska javnost o njih ni vedela ničesar. Po drugi strani so bili ti ljudje in njihovi sorodniki dolga leta neupravičeno in krivično zaznamovani v ožjih okoljih in med partizanskimi soborci. Zavezniki so v letih 1943 in 1944 pošiljali, po večini s padali, v sovražnikovo zaledje k partizanom, nekaj tudi četnikom, slovenske primorske fante, ki so jih prej dobro izurili za diverzante in radiotelegrafiste, da bi jih obveščali o razmerah na okupiranem ozemlju in posebej o prometnicah, preko katerih se je oskrbovala nemška vojska pred napredujočimi zavezniki. Po nekaterih virih jih je tako na slovensko ozemlje v več skupinah prišlo devetindvajset. Te fante je vodila želja, da čim prej pridejo v rodne kraje in se priključijo boju proti skupnemu sovražniku. Zato so se takoj po prihodu na slovensko ozemlje vključili v partizanske enote, v katerih so glede na svojo vojaško izurjenost opravljali pomembne dolžnosti. Štirje so padli kot partizani.

V prvih dveh letih po vojni pa so jih v takratnih razmerah ideoloških spopadanj in političnih blokovskih delitev sveta, v razmerah hladne vojne, poveljne oblasti krivično osumile za angleške vohune. Dvanajst jih je v takem vzdušju izginilo in so ostali pogrešani. Po zaslugi nekaterih zgodovinarjev in preživelih padalcev ter sorodnikov izginulih, pa tudi po zaslugi Zveze združenj borcev in udeležencev narodnoosvobodilnega boja Slovenije, ki je o tem sprejela posebno izjavo, je v zadnjih letih prodrla na dan tudi resnica o tej tragični zgodbi, ki je, tako kot žal še več drugih podobnih, spremljala, gledano z današnjimi očmi, kot povsem nepotreben krvni davek naše boje za svobodo in samostojnost v iztekajočem se stoletju in vrgla na to svetlo in hrabro dejanje naroda temno senco. Želim in upam, da bodo preživeli padalci in sorodniki pogrešanih in padlih sprejeli državno odlikovanje kot simbolno opravičilo slovenske države za storjene krivice in kot priznanje padalcem za njihovo hrabrost in rodoljubje.

Belo, ljubim belo

Sodobni hrvaški pesnik dr. Josip Jakov Planinić se je rodil l. 1941 v Sarajevu pod Trebevicem. Šolal se je v Travniku, kjer je končal gimnazijo. Na zagrebški univerzi je diplomiral iz fizike in opravil doktorat. Sedaj je univerzitetni profesor v Osijeku.

Svoje pesmi je začel objavljati konec sedemdesetih let v hrvaških revijah za književnost in duhovnost. Po Domovinski vojni sta izšli dve njegovi pesniški zbirki: Čeznja za Bjelinom (Hrvatsko književno društvo sv. Jeronima, Osijek, 1955) in Na izvorima ljepote (Matica hrvatska, Osijek, 1996). Leta 1997 je izdal v Osijeku še zbirko Zaljubljenički jezik (Hrvatsko kulturno društvo Napredak, Podružnica Osijek). Ta bo izšla tudi v italijanskem jeziku.

Pesnik se zavzema za idejo, da bi začela izhajati kulturna revija v hrvatskem in slovenskem jeziku (v razmerju 60 : 40%) s srednjeevropsko orientacijo. "To bi bila pot zdrave evropske integracije," meni v pismu prevajalcu (Zgb, 23.8.99).

Pesniška zbirka "Hrepenenje po belini" je odraz notranjega sveta pesnika, ki se je odločil izpovedati svoje duhovno bogastvo v pesmih in se z njimi približati večnemu pesniškemu idealu, popolni čistosti in lepoti. V začetku je sledil modernim pesniškim stilom (ekspresionizmu, futurizmu...), potem pa je hitro našel svoj izraz v nadrealističnem načinu pisanja. V njegovi duhovni liriki srečamo like, motive in slike, s katerimi se srečujemo v krščanskem duhovnem pesništvu. Čeprav zbirke "Hrepenenje po belini" ne predstavljajo samo duhovne pesmi, vendar s svojo resničnostjo, iskrenostjo in toplino zagotavljajo lepoto celi zbirki, poudarja pisateljica predgovora Latinka Golic. V zbirki najdemo tudi carmina figurata, v Jeziku zaljubljenecv pa je precej pesmi v prozi.

Ilustracije v prvi zbirki so delo Vladimira Džanka, v drugi pa miniature Željka Pružinca. Prevedene pesmi so iz zbirke Hrepenenje po belini.

Martin Silvester

HREPENENJE PO BELEM

Napeta struna
mojega živca
uglasbuje potok besed
ki šumi
in zaman teče
v jesen
ko se vsi zapirajo
v hiše
da se rešijo
pred poplavami
vetrovi
zablodelih krogel
Tako ostajam
izpostavljen deževnim časom
grozljivim pticem
in mrazom
da se mi duša
opere in
zasvėti
popolnoma pobėli

TI SI PRED VSEM

Naj Te imenujejo
anticiklon
biofizik
strukturalizem
optimizem
z vsem se strinjam
razen morda
s tujim imenom
Ti si vse to
in pred vsem
Ti si smotrnost
razumska pojavnost
ki jo vidim
sprejemam
potrjujem

KLICANJE

Govoril sem si
o zapuščena hiša
izgubljena ovca
jesenski gozd
plavajoča grmada ledu
brezvodni oblak
spuščeno jadro
pokradena skrinja
še sem si govoril
o nenapisana knjiga
pretekla prihodnost
neobstoječa kraljevina
nič v vsem
vse v mogočem
če mi pošlješ svojega Duha
da razgiba zaustavljeno
in konča začeto

ZAČNITE ŽIVETI KOT OTROCI

Začnite živeti kot otroci
in vrnila se vam bo vaša mladost
v polni jasnosti
sivi lasje bodo potemneli
oči zasijale
roke okrepile
vrnile se vam bodo vaše sanje
brez željá
ker je vsega več kot dovolj
če živite kot otroci

VRBE ŽALUJKE

Ali še kdo objema vrbe v mojem
gaju
vrbe žalujke
vrbe nežne
brez okrasov
osamljene

prijatelji moji neznani
ponižani
prezrti
iz iste smo reke iztočeni
vrbe neizjokane

PRIJATELJ

Dragu Šimundži

Moj prijatelj je kot deblo oreha
močne korenine
oblih vej
odpornega plodu

moj prijatelj je kot morje
globok in odprt
blag in daljen
megličast in moder

moj prijatelj je kot jaz
pa mu niti blizu nisem

on je resnoba
in jasnost
daljna mogočnost
in prepoznavna bližina
on je zamah ki udarja po meni
on je drugačnost
za katero velja iti
iti

MOJA DOMOVINA JE VEDNO RODOVITNA DEŽELA

Moja domovina je hiša
v kateri se ptice vdajajo
moja domovina je hiša
v kateri otroci objokujejo starše
moja domovina je hiša brezpravja
hiša hladnih vetrov
hiša ovelega cvetja
hiša osamljene molitve
hiša miru ki je daleč

toda moja domovina je dežela
[milostljivih

dežela puščavnikov
dežela južnih morij
dežela majniška
dežela prihoda
moja domovina je za vedno
rodovitna dežela

ZLI DUHOVI

Smejejo se
stiskajo roke sovražniki
meni brez talentov
razen enega
po katerem ločujejo duhove
dobrega od zlih
prenikam v njihove razvratnosti
jaz
suha veja
na blatnem dnu

s čim postreči Gospodu
ko pride čas trgatve

PESEM GOSPE

Toplo sobotno popoldne
moja mati in jaz
trgava majsko cvetje
za Marijin oltar
osončeni travnik diši
marjetice se nama smeji
vzemi me
pravi najlepša marjetica
in odnesi me Gospe
najbolj blagoslovljeni med ženami
blagoslovljene roke moje matere

trgajo razigrane cvetove
v hipu me pogleda
tiha radost moje matere
in spodbudi
rasti sinko
rasti za Gospejin oltar

PESNICI

Kako si močna sestra
v svoji samoti
v oblačilu brez vrste barve
krepkega koraka
blagega pogleda
navzdol
in tam nekje

s prikrito solzo
z zamahom roke tistim
bledih žil
zaprtega obraza

Kako si svobodna sestra
brez časa
brez prijatelja
sama v duhu svetega Frančiška
s pticami
in daljavami
z zanosi
in tišinami

Ohrani nam sestra
svoje bistre izvire
da se oddahnemo pri njih
in žejo po lepoti
oblažimo

LUČ SVETA

Vi ste luč sveta,
Matej 5, 14

Moji bratje
pesniki
drhteči
so plamenčki
začuden cvetovi
v jutranjem soncu
tihi popotniki
osamljeni svirači
na trgih
spavači v parkih
raztrganih čevljev
hranitelji ptic

splavarji na oceanih
čuvaji mladih gozdov

pesniki so strežniki
pri molitvenih mizah
meniški redovniki
v puščavah
znanilci pravičnosti
moji bratje
sveti pesniki
so sol zemlje
luč sveta

KAKO SE SMEJE MOJ PRIJATELJ

Nasmeh mojega prijatelja je
nedolžen
blag
nezahteven
moj prijatelj in moj brat
se z nasmehom opravičuje
namesto mene
govori o tistem
kar se izreči ne more
zapušča odprto
vsako misel

Nasmeh mojega prijatelja in brata
me osvobaja zaprte navajenosti
prinaša čas po končnosti

V nasmehu mojega prijatelja
sem srečal brata Jazusa

POZASPALI CVETОВI

V včerajšnji rdeči zarji
so oblaki nebeški otoki
potešene omorike razširjenih rok
so moji prijatelji
katerim ne razpoznavam obraza
somrak v travi
s pozaspalimi cvetovi
ki nikoli ne vidijo zvezde
kot otroci
dragi otroci
katerih svetle duše
ponoči
tudi nam osvetljujejo pot
v Nebo

SESTRICA SMRT

Po vzgledu asiškega Siromaka

Pridi lepa smrt
popelji me v Svet počitka
miru
nasmeha
pridi sveta smrt
popelji moje utrujene brate
v Svet pravičnosti
tolažbe
jasnosti
pridi sestra smrt
odpelji nas
h Gospodu

NA VZPONU

Kako močna je Tvoja roka
ki posega v moje sanje
vleče me iz neplodne vode
odvrača od zidu razuma

kako močno me udarja Tvoja roka
po licih
levo desno
ne morem se zmotiti
v mraku in neznanju

kako je močna Tvoja roka
ki me dviga trudnega
in vodi po poti vzpona

GLAVNI CILJ

To je tisto stanje
ko izgubim običajno gotovost
in oporišča
povsod zavese
goste
liki nejasni
izkrivljeni
nepomembni

To je tisto stanje
ko sem nad stvarmi
in moj svet preplavlja okolico

Blizu sem Glavnemu cilju

ŽIVLJENJE V SENCI

Zebe me v senci
svojega razuma

moje korenine
so v blatu
če ne posije Sonce
me bo podrl lahni vetrič
prvega somraka

OBLJUBA

Jaz nisem Jaz po tem telesu
niti po obleki
niti po jedi

Jaz sem v volji
za svet

boljši
jaz sem v grmu roža
ki se mimoidočim nudi
jaz sem v oblubi
ki raste v meni ponoči in podnevi

MOJE TRUDNO TELO

Spočij se moje trudno telo
na teh belinah
v nasmehih
na bujnih pašnikih

Spočij se moje trudno telo
v teh bistrjih vodah
v igrah
dozorelih tišinah

Spočij se moje trudno telo
pa me dvigni
nad beline
mračnih tišin

Dvigni me moje telo
trudno
pripravljeno
o

POSLEDNJA STRAŽA

Otopele so
vse moje puščice
ne vztrajam trmoglavo
razen
v človeškem
dostojanstvu
ki se brani z življenjem

Prevedel Martin Silvester

V Ameriki je umrl kulturni delavec Vladislav Kralj

Žena Izabela, hčerka Izabela in Ladislav Kralj 19.10.1997 ob sprejemu po nagradi, ki jo je hčerka Izabela prejela za svoje umetniško delo od Slovenskega umetniškega oddelka Univerze Wisconsin.

V Milwaukeeju v ameriški zvezni državi Wisconsin je 8. januarja umrl slovenski kulturni delavec, režiser in igravec Vladislav Kralj, ki je bil tesno povezan s Trstom in Primorsko. Rodil se je 4. septembra 1908 pri Sv. Ivanu v Trstu, kjer je bil oče Ivan policijski nadzornik. Družina je bila številna, saj je imel Vladislav 6 bratov in 6 sester, med njimi sestro Elviro, gledališko igralko, in brata Dimitrija, sokolskega organizatorja.

Osnovno šolo je začel v Trstu in jo končal v Mariboru, kamor se je družina preselila po prvi svetovni vojni. Gimnazijo je obiskoval na državni realki v Mariboru in 1928 maturiral. Dve leti je nadaljeval študij na Ekonomski komercialni šoli v Zagrebu, potem je dobil službo v Mestnih podjetjih v Mariboru.

Sodeloval je v dramskih odsekih Sokola in v primorskem emigrantskem društvu Nanos. Po nemški zasedbi Maribora v drugi svetovni vojni so družino izgnali v Ljubljano, njega pa so odpeljali v taborišče Ostengraben v Nemčiji, od tam pa v Gardelegen (Šlezija), kjer je delal v tovarnah motornih vozil.

Po vojni se je vrnil v Slovenijo in dobil službo na občini Kranj. Tukaj je spoznal svojo bodočo ženo Izabelo in skupaj sta pobegnili v Trst, ki ga je upravljala anglo-ameriška Zavezniška vojaška uprava. Oba sta dobila službo na takratni radijski postaji Trst II., ki so jo upravljali zavezniki in je oddajala v slovenščini. Kralj se je tukaj uveljavil kot igravec in režiser številnih radijskih iger in javnih nastopov na Repentabru in v Avditoriju. Tu je za Slovensko dobrodelno društvo organiziral in režiral predstave: Anton P. Čehov: **Snu-**

bač (19. novembra 1950), Josip Štolba: **Stari grehi** (1. aprila 1951), Somerset Maugham: **Sveti plamen** (9. maja 1951).

Z ženo Izo, ki je tudi nastopala v radijskih igrh in prireditvah na prostem, sta se 1951 preselila v ZDA. V New Yorku sta v fari sv. Cirila zbrala slovensko igralsko skupino, ki je priredila vrsto nastopov tudi po odhodu Kraljev. Že avgusta 1952 sta odšla v Milwaukee, kjer se je Kralj zaposlil v industriji, prosti čas pa je - tudi po upokojitvi - posvetil slovenski skupnosti. Dolga leta je bil načelnik dramskega oddelka Slovenskega dobrodelnega društva Triglav, za katero je zrežiral številne dramske prireditve, tudi veseloigro **Pri belem konjičku**, katere dejanje je predstavil k Blejskem jezeru. Dalje Molièrovo komedijo **Namišljeni bolnik**, veseloigro Frana Lipaha **Glavni dobitek**.

Od 1963 sta pripravljala z ženo tedensko radijsko oddajo (sobota od 9. do 10. ure). Po ženini smrti decembra 1997 je njeno mesto prevzela hči Izabela. Izabela se je rodila v Milwaukeeju in se je že v rani mladosti posvetila baletu. Nastopala je kot baletna plesalka in še vedno vodi svojo baletno skupino. Poučevala je balet na univerzi v Wisconsinu - Milwaukee, kjer še vedno predava.

V prvih 15-20 minutah prinaša slovenska ura krajevne novice in čestitke, ostali del pa ima izbrano snov iz slovenske književnosti, zgodovine, običajev in slovenskega družbenega življenja, vse pa je povezano in prepleteno s slovensko glasbo, resno in zabavno. Slovenska ura je med poslušalci zelo priljubljena, združuje slovenske izseljence, ohranja med njimi narodno zavest in povezuje domovino s tujino.

Za požrtvovalno delo je dobil Vladislav Kralj veliko priznanj in pohval. Omenili bomo samo priznanja, ki so jih dali Slovenski ameriški radijski klub v Chicagu, Slovenska narodna podpora, Slovensko kulturno društvo Triglav in radijska postaja WYMS v Milwaukeeju ter Award of Artistic Merit, ki ga je dala univerza iz Wisconsin - Milwaukee leta 1994 za lepo uspeli Slovenian Arts Program.

Življenjepis Vladislava Kralja je v Primorskem biografskem leksikonu, IV. knjiga, stran 673-674, hčerko pa predstavljata Joseph Velikonja in Rado Lenček v *Who of Slovene descent in the United States*, Seattle - New York 1992.

Martin Jevnikar

Sestra Lidija Marija Krek

V soboto, 20. 2. 1993 je na Mirenskem gradu umrla sestra Lidija Marija Krek. Rodila se je v Bohinjski Bistrici leta 1909 in dvajsetletna vstopila k usmiljenkam. Nekaj let je pomagala pri vezenju cerkvenih paramentov v Marijinem domu na Slomškovi 20 v Ljubljani, nato pa je vodila pisarno v Zavetišču sv. Jožefa na Vidovdanski.

Med vojno 1941-45 in po vojni so se k njej zatekali razni ljudje po pomoč. G. dr. Janez Zdešar je v govoru med pogrebno sv. mašo za s. Lidijo poudaril: "Tvegala je svoje življenje, da je reševala življenje drugim."

Že med nemško zasedbo je pred Nemci skrivala razne ljudi, med njimi dr. Martelanca, prof. Gruma, domobranskega častnika prof. Mirka Bitenca, dr. Miloša Stareta pa ameriškega pilota, polnega opeklín, ki so zanj prosile pomoč zgoraj omenjene osebe. Sprejela je in ves mesec skrivala tudi ranjenega partizana, ki se je predstavil samo kot Mirko. Junija 1945 je sprejela osmošolca Toneta Škulja, ki mu je uspelo pobegniti iz šentviških zaporov in julija Janeza Zdešarja, ki se je rešil iz taborišča v Teharjah. Oba sta se rešila, oba sta postala duhovnika in ostala vedno hvaležna s. Lidiji. (Bila sta skrita pod isto streho, a nista vedela drug za drugega.) Sestra Lidija pa je bila v nevarnosti pred komunistično oblastjo, - imela je že sedem članov svoje družine v zaporu - nato je decembra 1945 skrivaj odšla iz Ljubljane, spomladi 1946 pa v Trst. Tu je nekaj časa stregla svoji zelo bolni sestri Anici, ki je bila poročena z dr. Matejem Poštovanom. Na prošnjo g. Ladota Lenčka, lazarista, je prišla v Rim, kjer ji je brat, dr. Miha Krek, pooblaščen od zaveznikov za begunce, uredil dokumente. Nato je v Sieni pomagala pri duhovni vzgoji slovenskih deklet, ki so postale usmiljenke. Prihajale so iz begunskih taborišč in s Primorske. G. Lenček je na 14 dni prišel iz Rima, da je imel zanje govore in spoved, tudi s. Lidija jih je poučevala v slovenskem jeziku.

Leta 1948 je s. Lidija odšla v Argentino in v Buenos Airesu veliko pomagala dekletom begunkam, še posebno tistim, ki so tam vstopile v Družbo usmiljenk. Službovala je nato štiri leta v Torontu, v Kanadi, med Slovenci. Leta 1964 je že bila na poti v Južno Ameriko, v Čile in delovala 14 let v slovenski hiši blizu Santiaga. Ko je bila ta hiša ukinjena, je s. Lidija prišla v Avstrijo in največ let preživela v Gradcu. Združevala je slovenske sestre, ki tam živijo, v ljubezni do slovenskega čtiva in domovine. Zelo je želela, da bi se vrnila domov, in ko je prišla v Slovenijo na oblast demokratična vlada, je s. Lidija 2. avgusta 1990 prišla za stalno na Mirenski grad. Tu je še rada vezla za cerkev in pisala poznanim osebam v Sloveniji in po svetu. Večkrat je rekla: Ljudje potrebujejo dobro besedo.

Sredi januarja 1993 je zbolela na srcu, z zdravili se je stanje nekoliko izboljšalo, 20. februarja pa jo je zadela srčna kap. Naj ji bo Bog bogat plačnik za vsa njena dobra dela.

s. P. Š.

Zapisnik komisije

za XXVIII. literarni natečaj Mladike
za prozo in poezijo
z dne 3. februarja 2000 v Trstu

Žirija, ki jo sestavljajo prof. Martin Jevnikar kot predsednik in člani Alojz Rebula, Diomira Fabjan Bajc, Ester Sferco in Marij Maver, je pregledala 74 proznih sestavkov in 95 pesniških prispevkov in jih takole ocenila. (Dva prispevka sta prispela izven roka in ju po pravilniku ni mogla vzeti v pošte.)

Splošna ocena o prispevkih je, da je zaznati velik odziv na natečaj iz Slovenije, da se je jezikovna raven z leti kvalitetno dvignila, da pa ne ustreza temu tudi vsebinsko umetniška raven. Pri tem komisija ugotavlja, da je na žalost skoraj povsem odsotno slovensko zamejstvo.

Nagrade je komisija takole podelila:

PROZA

I. nagrada: Novela **Lepa vas**, ki je prispela pod geslom Emerik. Realistična sodobna zgodba s primorsko tematiko, ki je speljana z veščo literarno roko. Njena avtorica je Mateja Gomboc iz Nove Gorice.

II. nagrada: Novela **Zasvojenost**, ki je prispela pod geslom Luna. Odlično napisana in psihološko poantirana zgodba o človeku, ki se po dolgih bojih odpove kajenju. Avtorica je Marjeta Ratkovic iz Slovenske Bistrice.

III. nagrada: **Ekekochito, Mali prinašalec sreče**. Novela je prispela pod geslom Ekeko. Gre za zgodbo iz eksotičnega bolivijskega okolja, ki je napisana z veščo in stilno občutljivo pripovedno roko. Avtorica je Marjana Srčič z Jesenic.

POEZIJA

I. nagrada: Bolj kot za prozo je bila komisija v zadregi za poezijo. Prve nagrade ni podelila.

II. nagrada: Prejme jo cikel pesmi, ki je prišel na natečaj z oznako **Zlatka**. Pesmi odlikuje moderno občutje z močno lirično noto. Avtorica je ohranila anonimnost.

III. nagrada: Cikel z naslovom **Je zima v krilu poletja** brez psevdonima. Prispevek kaže izkušeno literarno roko s tematsko naslonitvijo na motiviko slovenske Istre. Avtor je Franjo Frančič iz Pirana.

Komisija je uredništvu Mladike poleg tega priporočila za objavo sledeče prozne sestavke: **Pismo, Otroške oči** in **Narisana**, ki so dospeli na natečaj anonimno; novelo **Dokler ju smrt ne združi** Magdalene Cundrič; novelo **Vlak štiri minute čez šesto**, katere avtor je Andrej Luci; novelo **Notranjski potep za dušo** Veronike Szillich in novelo **Otrok** Ivanke Korošec.

Trst, 3. februarja 2000

Slikar Andrej Kosič ob odprtju razstave v Peterlinovi dvorani (levo) in pisatelj Andrej Capuder ob predstavitvi njegovega Pariškega dnevnika (desno).

Iz delovanja Društva slovenskih izobražencev

Konec prejšnjega leta je Društvo slovenskih izobražencev sklenilo sezono s predavanjem mag. Vladimira Žumerja o Arhivu Republike Slovenije. Predavanje je bilo v Peterlinovi dvorani v ponedeljek, 13. decembra. V ponedeljek, 20. decembra, pa so sklenili letno sezono s predbožničnim srečanjem s tržaškim škofom Evgenom Ravignanijem. Istega dne so v Peterlinovi dvorani odprli razstavo goriškega slikarja Andreja Kosiča. Predstavil ga je Štefan Pahor. Z novim letom je Društvo slovenskih izobražencev začelo sezono v ponedeljek, 10. januarja: v Peterlinovi dvorani so predstavili novo izdajo založbe Mladika in sicer knjižni prvenec slikarke Veselke Šorli Puc z naslovom *Zgodbe z repom in glavo*. Knjigo je predstavila prof. Marija Cenda, nekaj odlomkov iz knjige pa je prebrala Matej-

ka Peterlin. Naslednji ponedeljek, 17. januarja, pa so v društvu pripravili zanimiv in aktualen pogovor o pomenu tržaškega radia in televizije za slovensko narodno skupnost v Italiji. Pri pogovoru so sodelovali ravnatelj tržaškega sedeža RAI časnika Roberto Collini, šef časnikarskega slovenskega oddelka Saša Rudolf ter nekdanji in sedanji odgovorni za slovenske programe dr. Filibert Benedetič in Igor Tuta. V ponedeljek, 24. januarja, so v društvu predstavili še zadnjo knjigo pisatelja in nekdanjega slovenskega ambasadorja v Parizu prof. Andreja Capudra z naslovom *"Pariški dnevnik"*, ki je ob koncu lanskega leta izšla pri založbi Družina v Ljubljani. Zadnji ponedeljek v mesecu, 31. januarja, je prof. Tone Wraber z ljubljanske univerze govoril o posebnostih slovenskega rastlinskega sveta.

*Slikarka in pisateljica Veselka Šorli Puc podpisuje *Zgodbe z repom in glavo* (levo); veliko zanimanja je zbudil med poslušalci pogovor o usodi tržaškega radia (desno).*

P. Marko Rupnik - Slovenec leta

Teolog in slikar p. Marko Rupnik, DJ je po mnenju uredništva Dela Slovenec leta 1999, dejansko pa so njegovi mozaiki v papeževi kapeli Odršenikova Mati v Vatikanu in sklep upravnega odbora Prešernovega sklada, da mu zanje podeli letošnjo Prešernovo nagrado, sprožili toliko intervjujev, reportaž in odmevov (tudi plemičnih) v slovenskih sredstvih množičnega obveščanja, da je zdaj med najbolj znanimi rojaki. V Vatikanu je izšla razkošna monografija o kapeli, ki bo kmalu na voljo tudi v slovenščini, Ognjišče pa je poskrbelo za prevod še ene izmed Rupnikovih duhovnih knjig, ki so izšle v italijanščini pri založbi Lipa v Centru Aletti, ki ga vodi v Rimu. Gre za "lectio divino o egiptovskem Jožefu" Brate iščem.

LETTURA - BRANJE

V občinski knjižnici v Trstu so 28. januarja odprli dvojezično razstavo Lettura - Branje, ki dokumentira delo italijanskih in slovenskih ljudskih knjižnic od sredine 19. stoletja do danes. Tudi katalog je dvojezičen. Pri pobudi je sodelovala Narodna in študijska knjižnica.

DESETO LETO DEMOKRACIJE

Ob priljubljenih srečanjih na Sv. Jakobu pri Medvodah ob obletnicah plebicitu za samostojno Slovenijo je decembra izšel zbornik Sv. Jakob nad Medvodami, Deseto leto demokracije in odločitve za samostojnost, ki ga je uredil Jože Duhovnik. S svojimi spomini in razmišljanji sodeluje več kot 20 protagonistov prelomnega obdobja slovenske zgodovine.

MAGIČNA RENESANSA

Dne 1. februarja so tudi v Trstu predstavili študijo docenta na Filozofski fakulteti v Ljubljani, 37-letnega Tržačana Igorja Škamperleta Magična renesansa. Izšla je v zbirki Claritas pri Študentski založbi v Ljubljani. Na večeru v Slovenskem klubu sta spregovorila prof. Marko Uršič in avtor, ki ima poleg strokovnih del za sabo tudi dve leposlovni knjigi in več alpinističnih plezalnih ter publicističnih podvigov.

NAŠ ŠPORTNIK

16. razglasitev najboljših športnikov Primorske na obeh straneh državne meje je bila decembra na prireditvi Naš športnik 1999 v Kanalu ob Soči. Za zamejstvo so bili razglašeni za najboljšo športnico kotalkarica Tanja Romano, za najboljšega športnika jadralec Jaro Furlani, za najboljšo ekipo pa nogometno moštvo Mladost iz Doberdoba. Za Primorsko v mejah RS so prejeli naslov atletinja Nina Zega, nogometaš Marinko Galič in odbojarski klub Salonit iz Anhovega.

JK 2000 IN KNJIGE V SAMOKOLNICI

V Tržaški knjigarni so 15. decembra predstavili Jadranski koledar 2000, ki ga je uredil Ace Mermolja in knjigo odgovornega urednika Primorskega dnevnika ter predsednika Evropskega urada za manj razširjene jezike Bojana Brezigarja Knjige v samokolnici. Gre za aktualna razmišljanja ob obiskih narodnih manjšin po Evropi.

POTI DO UNIVERZE

Ob 80-letnici ljubljanske univerze sta rektor Jože Mencinger in dekan Ludvik Horvat v stavbi Filozofske fakultete odkrila ploščo, ki spominja na vse njene dosedanje dekane.

Pri založbi Studia humanitatis pa je izšla knjiga Poti do univerze, ki jo je uredila Neda Pagon. Osrednji del, opis prizadevanj za slovensko univerzo od konca 19. stoletja do ustanovitve, je prispevala Ana Benedetič. Na predstavitvi pa je zgodovinar Vasilij Melik govoril o prejšnjem obdobju, od leta 1704 dalje.

Umrli pesnik in pisatelj Jože Dular

Po pogrebu so svojci 3. februarja sporočili javnosti, da je umrl pesnik, pisatelj in urednik Jože Dular. Rodil se je 24. februarja 1915 v Vavti vasi pri Novem mestu. Prve leposlovne knjige je izdal med vojno (pesniška zbirka Zveste menjave, črtice Ljudje ob Krki, roman Krka umira), delal je kot urednik, profesor, od 1956 do upokojitve pa kot ravnatelj Belokranjskega muzeja v Metliki.

Vinko Beličič (levo) in Jože Dular na Peterlinovi domačiji v Beli cerkvi ob odkritju spominske plošče Jožetu Peterlinu poleti 1996.

Tischlerjeva nagrada

Krščanska kulturna zveza in Narodni svet koroških Slovencev sta 21. Tischlerjevo nagrado podelila dr. Pavletu Apovniku za življenjsko delo. To sta predsednika Janko Zerzer in Rudi Vouk na slovesnosti 21. januarja v Slomškovem domu v Celovcu utemljila z bogatim nagrajenčevim pravniskim, publicističnim in narodnopolitičnim delom. Trenutno je Apovnik predsednik narodopisnega inštituta Urban Jarnik, bil pa je že podpredsednik Zveze slovenskih organizacij, glavni kandidat Koroške enotne liste na prelomnih deželnih volitvah leta 1975, podpredsednik Narodnega sveta koroških Slovencev in prvi vodja deželnega biroja za Slovence v Celovcu.

KOLEDAR IZ TRŽIČA

Športno, kulturno in rekreacijsko društvo Tržič, ki deluje v Laškem in mu predseduje Bernardka Radetič, je izdalo Naš koledar za leto 2000, ki so ga s pomočjo mentorjev pripravili osnovnošolci iz Romjana. Predstavili so ga tako v Trstu kot v Gorici.

KAMEN

V Grudnovi hiši v Nabrežini je SKD Igo Gruden uspešno pripravilo 8. razstavo kamnitih umetniških in obrtniških del Kamen. Ogledalo si jo je kar 2.500 ljudi. Pod naslovom Profili Krasa je bila na ogled še razstava starega orodja, kamenin in fotografij. Ob odprtju je nastopil oživljeni mladinski pevski zbor Kraški slavček, ki ga vodi Alenka Radetič.

DEŠKI ZBOR GLINKA IN MARKO FINK

Koncertna sezona Kulturnega centra Lojze Bratuž v Gorici ponuja izjemne glasbene dogodke.

Začela se je 21. decembra z nastopom deškega pevskega zbora Glinka iz Sanktpeterburga, ki ga vodi Vladimir Begletsov.

Dne 27. januarja pa je bil na sporedu večer samospenov basbaritonista Marka Finka, ki ga je spremljala pianistka Nataša Valant. Dvojica je lani prejela nagrado iz Prešernovega sklada za interpretacijo Schubertovih del. Fink je predstavil izbor klasičnih, argentinskih in slovenskih skladb.

MIRJANA KONTESTABILE ROVIS O ŠČEKU

Pokrajinski arhiv v Kopru je pred časom izdal knjigo svoje v naslovu omenjene arhivistke pod naslovom Virgilij Šček, poslanec v rimskem parlamentu: popis fonda. Avtorica najprej opisuje Ščekovo življenje, zlasti pa delo v rimskem parlamentu v letih 1921-22, nato priobčuje besedila vseh njegovih parlamentarnih nastopov v slovenskem prevodu, nakar podrobno popisuje fond Virgila Ščeka (88 arhivskih enot v dveh skatlah) v Pokrajinskem arhivu Koper, ki sicer ni edino, je pa pomembno nahajališče Ščekovih dokumentov in dokumentov o njem.

CELOVŠKA MOHORJEVA

Knjižni dar celovške Mohorjeve za leto 2000 obsega Koledar in tri prevedene knjige strokovne, leposlovne in pravljične vsebine.

UKINJENI RAZGLEDI

Z 22. decembrom je nehala izhajati revija Razgledi. Štirinajstdnevnik, ki je izhajal nekoč z naslovom Naši razgledi in prilogo Naši razgledi na tujem ter imel veliko težo, je od leta 1992 urejal Marko Crnković.

POGLEDI NA TRST

Skupina 85 je pri založbi Hammerle v Trstu izdala zbirko krajših esejev različnih avtorjev Proiezioni - La Trieste del terzo millennio/Pogledi na Trst v tretjem tisočletju. Na tržaški občini sta jo 18. decembra predstavila župan Riccardo Illy in predsednica Skupine 85 Patrizia Vascotto.

PROF. KLAVDIJA VONČINA

Goriška profesorica Klavdija Vončina, ki je za dela v italijanščini prejela že več literarnih nagrad, je pri založbi Ibiscus v Empoliju izdala novo leposlovno delo Confine orientale. Ob svoji 90-letnici je Kmečka banka iz Gorice omogočila še slovenski prevod Meja na vzhodu 1945-1991. Predstavil ga je Aleš Doktorič 3. decembra v goriškem Kulturnem domu.

Umrli tenorist Karlo Košuta

V Vidmu je po operaciji 22. januarja umrl svetovno znani tenorist Karlo Košuta (Cossutta) iz Sv. Križa pri Trstu. Rodil se je 8. maja 1932 v kamnoseški družini, ki je leta 1948 emigrirala v Buenos Aires. Mladi Košuta, ki je imel za sabo le italijansko osnovno šolo in dva razreda slovenske nižje gimnazije, se je zaposlil kot mizar, vendar so kmalu odkrili njegov pevski talent in deset let kasneje je bil že priznan solist v gledališču Colon. Kariera ga je popeljala na najpomembnejše svetovne operne odre, njegove interpretacije pa so zabeležene na številnih ploščah. Sredi 80-ih let se je vrnil v rojstno vas, od koder je še odhajal na nastope po svetu, po upokojitvi pa je razmišljal o posredovanju svojih izkušenj mladim, a ga je smrt prehitela. Kot je bil sam skromen, sta bila skromna tudi njegov slovenski pogreb in poslednje slovo v Sv. Križu. Pre-skromna.

Sebastjan Krelj v Trstu

20. januarja letos so pri Državni biblioteki v Trstu odprli razstavo o mladinski književnosti v naši deželi, ki so jo predstavili Claudio Caltana, direktor biblioteke, Livio Sossi, predsednik Študijskega centra "A. Alberti" za mladinsko književnost, in Fabio Spadon, predsednik 18. šolskega okrožja v Trstu. Presenetila je širina zasnoave: vsi trije govorniki so poudarili večnarodno in večjezično osnovo prizadevanj za otroško in mladinsko književnost v naši deželi ter ustrezno prikazali uspehe na tem področju, po katerih se prav naša dežela postavlja na vrh v vsi državi. Ker so se državne meje pri nas stalno speminjale v teku stoletij, so gledali odgovorni predvsem na kulturne pogoje, ki so tu združevali Italijane, Slovence, Furlane in druge, rajši kot na politične momente, ki so v določenih dobah ljudi oddaljevali. Ob ti priložnosti se je spet pokazalo, kolikšno združevalno vlogo je odigral oglejski patriarhat. Otroška in mladinska književnost pri nas ima odličen pedigree: začenja se z *Otročjo biblijo*, ki jo je pripravil Vipavec Sebastjan Krelj in je izšla l. 1566; anastatična izdaja te knjige, ki jo je za to priložnost posodila novogoriška knjižnica Franceta Bevka, se obiskovalcem razstave pokaže v prvi stekleni omari ob vstopu, kakor se spodobi kraljični. Če pomislimo na vlogo vipavskega rojaka, rojenega v mejah upravnega obsega in kulturnega vpliva oglejskega patriarhata, pri tedanji uveljavitvi slovenščine, tedaj z navdušenjem pozdravljamo odločitev odgovornih, da pri Krelju spoznajo začetek prizadevanj za otroško književnost v naših krajih. Razstava zaobsega prizadevanja književnikov, časnikarjev, ilustratorjev, glasbenikov v vseh krajevnih jezikih, tudi onih, ki jih je po rojstvu v naši deželi usoda gnala v vse smeri in so se včasih posluževali tudi daljnih jezikov, do naših dni. Pri razstavi so prisotni tudi naši Marko Kravos, Miroslav Košuta, Evelina Umek, Bruna Marija Pertot, Jasna Merku in številni drugi; imena vseh bomo kmalu prebrali tudi v katalogu, ki ima iziti te dni, in ga odgovorni prikažejo kot 'prvi poskus bibliografije deželnih avtorjev za mladino'.

Božični in novoletni koncerti

Koncert božičnih pesmi so imeli tudi v župnijski cerkvi v Boljuncu. Kot gostje so nastopili pevci Vesele pomladi in domači tamburaški zbor.

V času pred božičem in novim letom ter po praznikih se je v zamejstvu zvrstilo po šolah, društvih, cerkvah in dvoranh toliko koncertov, razstav in prireditvev, da bi zunanji opazovalec mislil, da je Slovencev v Italiji desetkrat več od dejanskega števila, tako da jih sploh ni mogoče naštevati, zato le dva dogodka.

V Zgoniku je 19. decembra nastopilo kar okoli 700 pevcev in glasbenikov na prireditvi Zveze slovenskih kulturnih društev Pozdrav tisočletju.

V tržaški stolnici sv. Justa je bil 16. januarja že 38. božični koncert Zveze cerkvenih pevskih zborov. Nastopili so mešani komorni zbor Resonet z Opčin in oktet Vrtnica iz Nove Gorice, ki ju vodi Aleksandra Pertot, in mešani pevski zbor Jacobus Gallus iz Trsta, ki ga vodi Janko Ban. Prisotne je nagovoril tržaški škof msgr. Ravignani, božično misel pa je podal kraški dekan, župnik v Rodiku Milan Pregelj.

SEVERJEVA PRIZNANJA

V Škofji Loki so 19. decembra podelili Severjeva priznanja. Za dolgoletno udejstvovanje na področju amaterskega gledališča sta prejela priznanje tudi stebra gledališke skupine Prosvetnega društva Štandrež Majda Zavadlav Paulin in Božo Tabaj.

MIROSLAV KOŠUTA V ITALIJANŠČINI

Založništvo tržaškega tiska in Kulturni konzorcij iz Trziča sta izdala antologijo poezij Miroslava Košute v italijanskem prevodu prof. Darie Betocchi. Ob prevodih so objavljeni tudi slovenski izvirniki. Knjigo z naslovom Memoria di un corpo assente je opremil slikar Klavdij Palčič, uvod je napisal prof. Elvio Guagnini, spremni esej pa prof. Marija Pirjavec.

EZULSKI SKRBNIKI

Tržaški zgodovinar Sandi Volk je v Kopru izdal študijo Ezulski skrbniki - vloga in pomen begunskih organizacij ter urejanje vprašanja istrskih beguncev v Italiji v luči begunskega časopisa 1945-1963.

Predstavitve je bila 3. februarja na Opčinah. O knjigi je govoril zgodovinar Boris Gombač iz Ljubljane.

JERKIČEVE RAZGLEDNICE

Pri novogoriški založbi Branko je pod naslovom Pozdrav iz... Anton Jerkič. Stare razglednice primorskih krajev izšel izbor več kot 200 razglednic, ki jih je izdelal fotograf Anton Jerkič (1866-1924). Svoj atelje je imel v Gorici, potem tudi v Trstu. Spremno besedo je napisal zgodovinar Branko Marušič.

ŽIVLJENJE, POLNO SMISLA

To je naslov zbornika v španščini Vida Ilena de sentido, ki je v Argentini izšel v čast filozofu prof. Milanu Komarju. Poklonili so mu ga na srečanju nekdanjih učencev in prijateljev 22. septembra lani v Državni knjižnici v Buenos Airesu.

MEDITERAN

Na tržaškem mednarodnem posvetu Mediteran je bil 28. decembra na vrsti slovenski razdelek. Po uvodu Predraga Matvejevića so o pogledih na Mediteran ob vstopu v tretje tisočletje razmišljali Jože Pirjevec, Ciril Zlobec, Boris Pahor in Miran Košuta.

BREZJE - NARODNO SVETIŠČE

Na slovesnosti na Brezjah 1. januarja je ljubljanski nadškof Rode skupno s škofi Krambergerjem, Pirihom, Smejcem, Kvasom in Uranom razglasil baziliko Marije Pomagaj na Brezjah za slovensko narodno svetišče.

ANTOLOGIJA JURIIA PALJKA

Društvo SMReKK iz Gorice je izdalo antologijo poezij Jurija Paljka v izvirniku in italijanskem prevodu Jolke Milič z naslovom Kako je krhko - Com'è fragile. Knjigo je ilustrirala Patrizia Devidè.

Izid knjige in njeno predstavitev s posegom Erike Jazbar so 28. januarja v Gorici posvetili spominu rajnega prof. Ivana Sirka.

TRSTENJAKOVI DNEVI

V Gornji Radgoni so bili konec januarja prvi Trstenjakovi dnevi. Po teologu in psihologu dr. Antonu Trstenjaku so poimenovali novi župnijski dom. Župan Miha Vodenik in rektor mariborske univerze Ludvik Toplak sta odkrila Trstenjakov kip, škof msgr. Kramberger pa je daroval mašo, ki ji je sledila akademija.

PATERNUJEVE ŠTUDIJE

V Tržaški knjigarni je prof. Adrijan Pahor 2. februarja predstavil študije o slovenskem pesništvu in jeziku prof. Borisa Paternuja Od ekspresionizma do postmoderne. Spregovoril je tudi avtor, ki je v knjigi, ki jo je izdala Slovenska matica, zbral vrsto esejev, izmed katerih eden obravnava šest tržaških pesnikov.

DUHOVNIŠKI PROCESI

Kot 21. številka zbirke Acta ecclesiastica Sloveniae je pod naslovom Dnevno časopisje o duhovniških procesih na Slovenskem med letoma 1945 in 1953 na 776 straneh izšla skupna diplomska naloga treh študentov teološke fakultete. Branko Kurnjek, Marjan Maučec in Iztok Mozetič so pregledali in prikazali pisanje dnevnikov Ljudska pravica, Slovenski poročevalec in Vestnik. Mentor je bil predstojnik Inštituta za zgodovino Cerkev p. dr. Metod Benedik, somentorica pa zgodovinarica dr. Tamara Pečar Griesser, ki ravno sestavlja obsežno monografijo na to temo.

RUTARJEVA BENEŠKA SLOVENIJA

Združenje Evgen Blankin iz Čedad je že pred časom izdalo faksmilirano izdajo knjige Simona Rutarja Beneška Slovenija, ki je izšla leta 1899 v nizu Slovenska zemlja pri Slovenski matici v Ljubljani. Spremno besedo je napisal predsednik združenja Giorgio Banchig, uvodno študijo pa zgodovinar Branko Marušič.

UMRL STANKO JANEŽ

Dne 18. januarja je umrl literarni zgodovinar Stanko Janež. Rodil se je 30. marca 1912 na Rakeku, diplomiral leta 1935 na ljubljanski slavistiki in postal profesor. Pisal je tudi poezijo, predvsem pa ocene in učbenike slovenskega slovstva, leta 1959 tudi epigonske Vsebine slovenskih literarnih del, potem ko je pod naslovom Vsebine slovenskih leposlovnih del prof. Martin Jevnikar v Trstu izdal štiri knjige sorodne vsebine v letih 1953-58. Veliko je tudi prevajal.

NOVOSTI ALOJZA REBULE PRI CELJSKI MOHORJEVI

Mohorjeva družba iz Celja je izdala zbirko religioznih črtic tržaškega pisatelja Alojza Rebule Pričevalci vstajenja. Za fragment iz nastajajoče knjige je Rebula že prejel III. mednarodno literarno nagrado Serrove zgodbe 1997 v Madridu.

Februarja pa je MD v Ljubljani predstavila novi Rebulov roman Jutranjice za Slovenijo, ki je bil nagrajen na natečaju ob desetletnici osamosvojitve.

Kulturno društvo Rojanski Krpan

V tržaški mestni četrti Rojan je prišlo do poskusa preporoda slovenske organizirane prisotnosti. Skupina mladih je ustanovila Kulturno športno društvo Rojanski Krpan. Za predsednika je bil izvoljen dijak Peter Verri. Društvo je začelo s prireditvami v rojanskem Marijinem domu.

Ustanovitelji društva Rojanski Krpan na odru Marijinega doma v Rojanu ob ustanovitvi.

ŽIVAHNO DELO V ARGENTINI

V zadnjih mesecih je bilo kulturno in prosvetno delo med Slovenci v Argentini zelo živahno.

Že 14. avgusta sta Slovenska deklška organizacija in Slovenska fantovska zveza priredila 30. pevsko glasbeni večer. Nastopile so skupine iz vseh slovenskih domov, tudi oktet iz Mendoze in novi zbor Lučke Kralj Jerman Bariloški vrabčki.

V Mendozi so Slovenci praznovali 50-letnico svojega društva. Pripravili so prireditev, izdali posebno številko Glasnika in vzdali spominsko ploščo.

Tednik Oznanilo, ki ga izdaja Dušno pastirstvo, je 12. septembra praznoval 50-letnico. To je najbolj razširjen list med Slovenci v Argentini, saj izhaja v 1.900-2.000 izvodih, ima deset poverjenikov in 80 raznašalcev. Zdaj ga ureja Anton Bidovec, v preteklosti pa je zanj sedem let skrbel tudi Jože Jurak, ki se je potem preselil na Goriško in plodno deloval pri Katoliškem glasu in v dušnem pastirstvu.

Na dan Slomškove beatifikacije v Mariboru, 19. septembra, je bila velika prireditev tudi v Slomškovem domu v Buenos Airesu, kjer so obhajali 44. Slovenski dan in 38. obletnico omenjenega doma. Po maši, ki jo je daroval delegat Jože Škerbec, je bilo kosilo, sledila je Slomšku posvečena akademija s kulturnim programom in govorom Jureta Vombergarja.

UMRL DR. PETER KOMAC

V noči od 20. na 21. december je umrl 52-letni goriški psiholog dr. Peter Komac. Študiral je v Padovi in Turinu. Posvečal se je predvsem otrokom in šolski mladini ter gradil čezmejno sodelovanje na svojem strokovnem področju.

UMRL PETER LEVEC

Konec decembra je umrl književnik Peter Levec. Rodil se je 12. julija 1923 v Zgornjem Tuhinju. Študiral je na klasični gimnaziji v Mariboru. Nacisti so ga internirali, postal je partizan in gojil tudi partizansko liriko. S partijo pa se je že zgodaj razšel in zagovarjal narodno spravo. Dolgo je bil urednik pri Cankarjevi založbi. Prvo pesniško zbirko je izdal leta 1945, drugo leta 1954, leta 1971 pa je izšel izbor Bezkončni marec. Veliko je tudi prevajal.

BETLEHEMSKA LUČ IN DEŽELNI OBČNI ZBOR SZSO

V predbožičnem času se je tudi v Trstu ponovil obred ob skavtskem prenosu simbolične betlehemske luči. Slovenska zamejska skavtska organizacija igra pri pobudi od vsega začetka pomembno vlogo. Vse tržaške skavtske organizacije so se 18. decembra zbrale pri dosledno dvojezičnem bogoslužju, ki ga je vodil tržaški škof Ravignani.

SZSO je imela 16. januarja deželni občni zbor, na katerem so sprejeli "ustanovno listino", razpravljali o programu in opravljenem delu.

POBUDE DRUŠTVA TIGR: GOZD SALCER, TUTA, ČERMELJ

Društvo za negovanje rodoljubnih tradicij organizacije TIGR Primorske in Koordinacijsko združenje kraških vasi sta 19. decembra pripravili slovesnost ob odkritju obeležja v gozdu Salcer pri Padričah v spomin na ilegalno srečanje borcev proti raznarodovanju 3. novembra 1929. Govorila sta Karlo Kocjančič za društvo TIGR in zgodovinar Jože Pirjevec. Nastopila sta godba Viktor Parma iz Trebč in združeni zbori Slovan s Padrič, Skala iz Gropade in Lipa iz Bazovice.

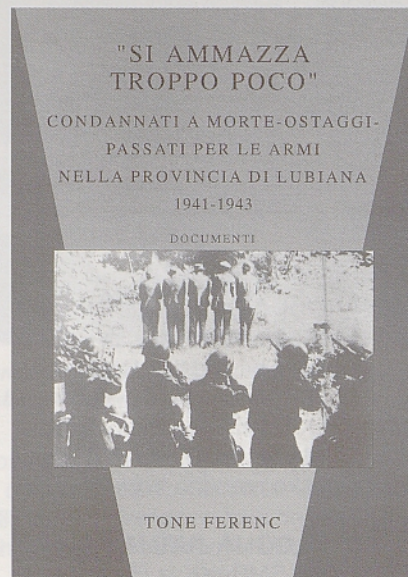
Že 4. decembra so TIGR, občina Tolmin in drugi prireditelji poskrbeli za odkritje spominske plošče narodnemu delavcu Slavku Tuti (1908-1980) v rojstnem Tolminu in za predstavitev knjige Tutovih spominov in spisov, ki je izšla pri Goriški Mohorjevi družbi. O njej sta spregovorila njegova otroka Igor in Vera Tuta, Vlado Uršič in Rafko Dolhar. Ob odkritju plošče pa sta govorila domači župan Julijan Šorli in poslanec Ivan Božič.

Društvo TIGR, Narodna in študijska knjižnica ter Društvo slovenskih naravoslovcev in tehnikov Tone Penko so 28. januarja priredili v Trstu posvet ob 110-letnici rojstva in 20-letnici smrti Lava Čermelja. Vodila ga je Lida Debeljak Turk, referate pa so imeli Janez Strnad, Tone Wraber, Boris M. Gombač, Tatjana Rejec in Nadja Maganja.

Spregovorili so tudi o knjigi tržaške rojakinje Devane Lavrenčič iz Rima Lavo Čermelj - Slovenski znanstvenik, fizik in publicist. To knjigo so nato predstavili 30. januarja v Škednju ob odprtju knjižnice KD Ivan Grbec.

"SI AMMAZZA TROPPO POCO"

S to opombo generala Robottija na nekem poročilu o vojaških "podvigih" italijanskih okupatorjev v "Ljubljanski pokrajini" iz leta 1942 se začne naslov knjige zgodovinarja dr. Toneta Ferenca, ki v slovenski, italijanski in angleški izdaji objavlja več

kot 160 italijanskih dokumentev o sodnih smrtnih obsodbah, usmrčitvah talcev in pobojih med raznimi ofenzivami in maščevalnimi akcijami. V knjigi je tudi seznam 1.569 imen in temeljnih podatkov o dokumentiranih žrtvah tega početja. Knjiga prinaša še podatke iz dnevnikov raznih italijanskih enot, podatke iz znanega dnevnika kurata Pietra Brignolija in drugo, tudi slikovno gradivo, ki dela še bolj shrljivo to publikacijo, ki smo jo doslej zelo pogrešali.

Avtor ima že zbrano dokumentacijo o italijanskih vojaki, ki so padli v "Ljubljanski pokrajini", in z arhivskim delom podprto gradivo tudi o drugih žrtvah na Slovenskem.

40 LET OD SMRTI ŠKOFA ROŽMANA

Dne 16. novembra je minilo 40 let, kar je v Clevelandu umrl ljubljanski škof dr. Gregorij Rožman. Pokopan je še vedno na "ameriških Brezjah" v Lemontu pri Chicagu. Obletnice so se spomnili zlasti v zdomstvu, a tudi v Gorici, saj je bil rajni škof med največjimi dobrotniki Katoliškega doma ob nastajanju leta 1953.

100-LETNICA MATIJE TOMCA

Ob 100-letnici rojstva skladatelja in duhovnika Matije Tomca je državni sekretar Silvester Gaberšček 26. decembra odkril spominsko ploščo na njegovi rojstni hiši v Kapljišču pri Metliki. Nadškof Rode pa je daroval mašo.

PRVA ODLOČITEV SLOVENCEV ZA SLOVENIJO

To je naslov knjige, v kateri je zgodovinar Stane Granda predstavil narodnostno vrenje med Slovenci leta 1848. Avtor je predstavil program "zedinjene Slovenije" in s komentarji objavil preslikavo peticij s podpisi v njegovo podporo. Knjiga je izšla v zbirki Korenine pri Novi reviji.

SLOVENSKA MATICA

Predsednik Slovenske matice Joža Mahnič je s sodelavci 16. decembra predstavil sedem novih knjig. Med njimi sta zbirki literarnozgodovinskih razprav Franceta Bernika Obzorja slovenske književnosti in esejev o pesništvu in jeziku Borisa Paternuja Od ekspresionizma do postmoderne. Pesnik in pisatelj Jože Snoj je izdal esej Metamorfoza groze, ki so dobili naslov po neobjavljenem epu iz 50-ih let. Napisal ga je z mislijo na poveljne poboje v Kočevskem Rogu. Pesnik Andrej Brvar je pripravil Mariborsko knjigo. Moj dnevnik 1915-1918 Franca Rueha pa je uredil njegov vnuk Igor Vilfan.

BAJTOVA USPEŠNICA

Kljub zamolčevanju v osrednjih slovenskih občilih je bila v Sloveniji konec januarja že skoraj razprodana tretja naklada obsežne študije in spominov dr. Aleksandra Bajta Bermanov dosje.

KNJIGA O PROF. L. EHRLICHU

Župnik in publicist Mario Gariup je v italijanščini izdal še eno knjigo, posvečeno krajem in ljudem Kanalske doline. Gre za življenjepis o najpomembnejšem rojaku, ki se je rodil pod Sv. Višarjami: Lambert Ehrlich, Camporosso 1878 - Ljubljana 1942. Spremno besedo v slovenščini je prispeval tržaški časnikar Saša Martelanc. Knjigo je izdala zadruha Dom iz Čedad, predstavil pa jo je prof. Marino Qualizza 11. decembra ob koncertu adventnih pesmi v Žabnicah.

SEJNI ZAPISNIKI NARODNE VLADE

Pod naslovom Sejni zapisniki Narodne vlade Slovencev, Hrvatov in Srbov v Ljubljani in Deželni vlad za Slovenijo 1918-1921 je Arhiv Republike Slovenije lani izdal dva zvezka s 133 zapisniki, ki jih je pripravil za objavo in opremil z opombami Peter Ribnikar.

NOVOLETNO SREČANJE

Novoletno srečanje v Domu posvete v Tinjah na Koroškem je bilo 2. in 3. januarja posvečeno problemu vojne, kar so predavatelji osvetlili s filozofskega, teološkega in politološkega vidika. Na sporedu so bili še koncert, odprtje razstave in tradicionalne Knjižne presoje.

SLODNJAKOVA ZBORNICA

Konec leta je pri Novi reviji pod naslovom Pogledi na slovensko književnost izšel zbornik študij in razprav prof. Antona Slodnjaka. Izbral jih je in jim napisal spremno besedo prof. Jože Pogačnik.

Slodnjakove 100-letnice rojstva so se 12. novembra spomnili tudi s simpozijem na ljubljanski filozofski fakulteti. Vseh deset referatov je fakulteta izdala v zborniku, ki sta ga uredila Gregor Kocijan in Miran Hladnik, ki sta vanj vključila še nekaj dodatkov.

SREČANJE V KOBARIDU

V Kobaridu je bilo 22. januarja jubilejno 30. srečanje Slovencev iz Soške doline in videmske pokrajine. Minister za šolstvo Pavle Zgaga, ki je bil med govorniki, je izročil beneškemu šolniku Pavlu Petričiču srebrni častni znak svobode Republike Slovenije za življenjsko delo. Spregovorili so še tolminski župan Julijan Šorli, eden izmed pobudnikov srečanj, Vlado Uršič, in David Klodič v imenu Benečanov. Pela sta zbora Beneške korenine in Znamenje iz Volč.

UMRL PROF. L. ZUBALIČ

Na svojem domu v Trstu je 25. januarja umrl šolnik Leopold Zubalič. Rodil se je 13. decembra 1915 v Roču v Istri. Od leta 1945 je poučeval na slovenskih šolah v Trstu, nato na italijanskih zavodih. Sestavil ali prevedel je celo vrsto učbenikov za knjigovodske predmete. Poučeval je tudi slovenščino in hrvaščino na tržaški Ljudski univerzi.

LJUBLJANSKA KLASIČNA

Ob stoletnici pouka v zgradbi sedanje osnovne šole Prežihovega Voranca v Ljubljani je izšel zbornik, ki je posvečen zlasti ljubljanski klasični gimnaziji, ki je tam delovala do ukinitve leta 1958.

Novembra pa je na 725 straneh izšla tudi knjiga Ljubljanski klasiki 1563-1965, ki prinaša imena rektorjev, ravnateljev, profesorjev in pa 6.731 dijakov od časa protestantskega višjega šolstva do zadnjih poveljnih klasičnih maturantov.

SPOMIN NA PROF. IVA JUVANČIČA

Ob stoletnici rojstva dr. Iva Juvančiča je bil 3. decembra simpozij v Novi Gorici. O duhovniku, ki je sicer zapustil ta stan, a je uredil odnose s Cerkvijo, vzgojitelju, publicistu in zgodovinarju so govorili Branko Marušič, Joško Kragelj, Franc Rupnik, Tone Ferenc, Boris Mlakar, Nevenka Troha, Andrej Vovko in Inka Miklavčič Brezigar.

Naslednjega dne so mu na procelju župnišča v rojstnem Bovcu odkrili spominsko ploščo. Slavnostni govor je imel Peter Stres, na sporedu pa je bil tudi kulturni program.

ZGODOVINAR BOGDAN NOVAK 80-LETNIK

Že 9. oktobra je v Toledu v ameriški zvezni državi Ohio praznoval 80-letnico zgodovinar prof. Bogdan Novak. Na univerzi v tem mestu je najdlje predaval (kot redni profesor od 1970 do upokojitve 1989). Pred tem je bil med drugim po vojni šest let učitelj in profesor na Tržaškem. Trstu pa je posvetil tudi največ znanstvenega dela, saj je njegova monografija iz leta 1970 o tržaškem vprašanju v letih 1941-54 klasični priročnik za to problematiko.

DANILO TÜRK VISOK PREDSTAVNIK OZN

Dosedanji slovenski predstavnik pri Organizaciji Združenih narodov veleposlanik prof. Danilo Türk je postal pomočnik glavnega tajnika K. Annana za politična vprašanja, pristojen za Evropo in evropske organizacije, Latinsko Ameriko, Azijo in tihomorske države. To je doslej najvišja služba kakega Slovenca v svetovni diplomaciji.

UMRLI PRIMORSKI DUHOVNIKI

V kratkem zaporedju so nas zapustili trije zaslužni primorski duhovniki, ki so bili posvečeni v Gorici leta 1946.

Na božično vigilijo je umrl župnik v Renčah Anton Melinc. Rodil se je leta 1921 na Trnovem pri Kobaridu. Služboval je v Grahovem ob Bači, Šturjah, Cerknem in Renčah.

V Duhovniškem domu v Šempetru je 12. januarja umrl upokojeni župnik Franc Godnič. Rodil se je leta 1920 v Komnu. Najdlje je služboval v Biljah, Podnanosu, Gabrovici in Komnu. Velike zasluge ima za uvajanje sodobne kateheze in izdajanje novih katehetskih knjig.

Dne 3. februarja pa je bil pogreb msgr. Janeza Filipiča. Rodil se je leta 1922 v Otaležu, služboval pa je 33 let kot kaplan, župnik in dekan v Idriji, kjer so ga komunisti hudo preganjali in kjer je leta 1969 po velikih težavah dogradil pokoncilsko oblikovano novo cerkev. Nato je bil župnik v Lokavcu. Uveljavil se je tudi kot publicist in krajevni zgodovinar.

ŠKOF URAN ODGOVOREN ZA ZDOMCE

Po izteku drugega mandata je od koprškega škofa msgr. Metoda Piriha odgovornost za pastoralo Slovencev po svetu prevzel ljubljanski pomožni škof msgr. Alojz Uran.

POKOPALIŠKA KULTURA

Neva Brun in Marjan Remic sta uredila in lani v Ljubljani izdala knjigo Tihi pomniki minljivega časa. Gre za "drobce o šegah slovesov in pokopališki kulturi na slovenskem etničnem ozemlju". Iz publikacije izhaja, da je v republiki Sloveniji 1.200 pokopališč, knjiga pa obravnava tudi zamejstvo. O pokopališčih v Dolini piše Boris Pangerc, v Devinu-Nabrežini Antek Terčon, pri Sv. Ani v Trstu Anaroža Slavec, v Podutani v Benečiji pa Richard Ruttar.

BIRTIČEVE POEZIJE

Beneški glasbenik Anton Birtič, ki je nedavno slavil 75-letnico, je v zbirki Poezije leta 2000 zbral 139 svojih pesmi. Nekatere so bile že objavljene, druge so zaslovele zaradi nastopov njegovega ansambla Beneški fantje, nekaj jih je v narečju, nekaj v italijansčini.

Prešernove nagrade 2000

Ženska skupina pevskega zbora Hrast iz Doberdoba je na skupni Prešernovi proslavi v Trstu in Gorici zapela ljudsko pesem Sonce ljubo.

Na predvečer slovenskega kulturnega praznika je bila 7. februarja v polnem Cankarjevem domu v Ljubljani osrednja proslava v imenu pesnika Prešerna. Prešernovi nagradi sta prejela pesnica Svetlana Makarovič za življenjsko delo in slikar p. Marko Rupnik za mozaično poslikavo kapele Redemptoris Mater v Vatikanu. Nagrade iz sklada so prejeli kipar Mirsad Begić, skladatelj Jani Golob, violinist Miran Kolbl, pisatelj Vinko Möderndorfer, igralka Saša Pavček in režiser Vito Taufer.

Slavnostni govornik je bil lanski Prešernov nagrajenec Tomaž Šalamun, za zelo uglašen scenarij in režijo je poskrbel Vinko Möderndorfer, povezoval je igralec Aleš Valič, nastopali pa so še Slovenski oktet, pianist Hinko Haas, pevka Milena Morača ob spremljavi pianistke Nataše Valant in igralci Slavko Cerjak, Milena Zupančič, Štefka Drolc in Polde Bičič.

Nagrade je podeljeval predsednik upravnega odbora Prešernovega sklada Jože Kušar, ki je v uvodnem nagovoru med drugim obsodil nekatere žaljive komentarje v zvezi z nagrado slikarju Rupniku.

Pesnica Makarovič se je za priznanje na odru zahvalila, vendar je nagrado zavrnila, česar ni utemeljila.

SSK V PREČNIKU

Stranka Slovenska skupnost je 21. januarja v Prečniku priredila tradicionalno novoletno srečanje za svoje predstavnike in za zastopnike javnega ter političnega življenja Slovencev v Italiji. Večer je vodil strankin deželni predsednik Bernard Špacapan, govoril je deželni tajnik Andrej Berdon, pozdrav iz matične domovine pa je prinesel predsednik Komisije Državnega zbora za Slovence v zamejstvu in po svetu Marijan Schiffrer. Peli so Fantje izpod Grmade pod vodstvom Iva Kralja.

NAGRADA ODVETNIKU ŠKERKU

Tržaška odvetniška zbornica je 27. januarja podelila posebno priznanje pravniku in politiku dr. Jožetu Škerku za več kot polstoletno opravljanje odvetniške službe.

PRIZNANJA ZA LJUBITELJSKO KULTURO

Sklad Republike Slovenije za ljubiteljske kulturne dejavnosti je 27. januarja v Mariboru podelil svoja priznanja. Zlato priznanje je prejel Jože Humer, srebrno priznanje zbor Tone Tomšič, ki ga zadnja leta vodi Tržačan Stojan Kuret, med bronzastimi nagrajenci pa je bil tudi Sergej Verč iz Trsta za delo z amaterskimi odri.

SLOVENSKI OBIČAJ NA AVSTRIJSKI ZNAMKI

V seriji o ljudskih običajih je avstrijska pošta izdala znamko, ki prikazuje običaj iz Železne Kaple, ko otroci na predvečer svečnice nosijo doma izdelane papirnate cerkvice in jih naposled spustijo v Belo.

IGO GRUDEN V ITALIJANŠČINI

V založbi Kulturnega doma v Gorici, revije Pretoki, zadruga Maja in pod pokroviteljstvom devinsko-nabrežinske občine je pod naslovom Balada naših dni - Ballata dei nostri giorni izšel obsežen izbor poezij Iga Grudna ob 50-letnici pesnikove smrti. Objavljen je v izvirniku in italijanskem prevodu Giorgia Depangherja. Pomagala mu je Vera Tuta Ban. Pesmi je izbrala in jim napisala spremno besedo Marija Pirjevec, knjigo pa je uredila Mariza Škerk Kosmina.

IVAN KOBAL V ANGLEŠČINI

Primorski rojak iz Avstralije Ivan Kobal, ki je v zbirki Goriške Mohorjeve družbe za leto 1994 izdal knjigo Možje s Snowyja, je pripoved o gradnji orjaškega sistema jezov in elektrarn razširil in lani izdal v angleščini pod naslovom The Snowy, Cradle of a New Australia.

KOVIČ, KRAVOS IN PALČIČ V MILANU

V milanski knjigarni Tikkun so 13. januarja predstavili italijanski prevod romana Kajetana Koviča Profesor domišljije in slovensko-italijansko-hrva-

ško izdajo pesnitve Marka Kravosa Jazonova sled. Knjigi je izdala tamkajšnja založba Auxilia-Hefti. Odprli so tudi slikarsko razstavo Klavdija Palčiča, ki je ilustriral Kravosovo pesnitev.

SPOMIN NA CELSA MACORJA

Ob obletnici smrti furlanskega pesnika in publicista Celsa Macorja iz Gorice so 13. januarja v tamkajšnjem Kulturnem domu predstavili tri njegove fotoknjige, ki govorijo o gorah in Soči, v slovenskem prevodu Antonije Valentinčič. Predstavila sta jih državni sekretar za kulturo Silvester Gaberšček in predsednik SKGZ Rudi Pavšič.

Že prej je izšel Celsu Macorju posvečeni zbornik Identità e incontri.

Pri Evropskem laboratoriju, katerega pobudnik je evropski poslanec Mitja Volčič, pa je izšel izbor Macorjevih poezij v furlanskem izvirniku in slovenskem prevodu Jurija Paljka Cui ciantaraja dopo di me? - Kdo bo pel za menoj?

UMRL ANDREJ HIENG

Po dolgi bolezni je 17. januarja umrl v Ljubljani pisatelj in dramatik Andrej Hieng. Rodil se je 17. februarja 1925 v Ljubljani, preživel holokavst domobrancev in študiral na Akademiji za igralsko umetnost. Postal je režiser in svobodni umetnik ter izdal vrsto knjig: novel, romanov, radijskih in odrskih dramskih del. Leta 1988 je za svoje delo prejel Prešernovo nagrado, bil je tudi član akademije.

MUŠIČEVE BENETKE

V Parizu je v muzeju Cognac-Jay v četrti Marais do 16. aprila odprta razstava Benetke v slikarskem opusu Zorana Mušiča. Katalog je pripravila kustosinja Jacquelin Lafargue. Michael Peppiat pa je izdal knjigo-intervju z Mušičem.

Od 7. februarja dalje je razstava Mušičevih del na ogled tudi v Norwicu v Angliji.

38. DAN EMIGRANTA

V Čedadu je bil 6. januarja tradicionalni, že 38. Dan emigranta. Na njem so spregovorili županja iz Špetra Bruna Dorbolò, cedajski občinski odbornik Gianni Cortiula in ministrica za deželna vprašanja Katia Bellillo, ki se je pred tem v Špetru srečala s predstavniki slovenskih organizacij.

Kulturni program so oblikovali harmonikarski ansambel Glasbene matice iz Špetra, Cunjarji iz Terskih dolin, mladi godci iz Rezije in Beneško gledališče, ki je predstavilo tri enodejanke.

ZAPLEMBE PREMOŽENJA 1943-1952

Zgodovinar Milko Mikula je pri Zgodovinskem arhivu Celje izdal temeljno delo za poznavanje enega izmed najpomembnejših sredstev za povojno utrjevanje oblasti Komunistične partije: Zaplembe premoženja v Sloveniji 1943-1952. Tako so se ga posluževali, da je za nacionalizacije, ki so predvidevale odškodnino, ostalo bolj malo.

Rezijanski citiravci in plesalci (levo) ter pevci iz Benečije (desno) na osrednji Prešernovi proslavi v Kulturnem domu v Trstu.

Slavko Tuta: Cena za svobodo

V redni zbirki Goriške Mohorjeve družbe za leto 1999 je izšla v razdelku Naše korenine, 10. knjiga, Slavka Tute **Cena za svobodo**. Knjigo je uredil sin Igor Tuta, lektorirala pa hči Vera Tuta Ban.

V Uvodni besedi pripoveduje Igor Tuta najprej o svoji materi: "Moja mama je bila pri svojih dvanajstih letih tako nevarna za italijansko kraljevino, da so jo za vedno izključili iz vseh italijanskih državnih šol." To kazen si je zaslužila s tem, da je doma povedala, kako žaljivo je neki profesor govoril o slovenščini in Slovencih. Besede je ponovila tudi v šoli pred šolskim nadzornikom, profesorji in starši sošolcev.

Knjiga je sestavljena iz dveh delov. V prvem so kronološko povezani številni razdrobljeni spomini, osnovna podlaga temu delu pa je predvsem prepis devetih radijskih oddaj z naslovom **Četrtekova srečanja**, ki so bila na sporedu Radia Trst A od 5. julija do 30. avgusta 1979. Te oddaje si je zamislila urednica govorjenih sporedov Lidia Debeljak Turk, vodil pa jih je časnikiar Milan Pahor. Tuta je bil takrat že bolan, nekaterih stvari pa sploh ni hotel povedati. Zato je manjkajoče prehode dopolnil Igor z dokumenti iz zapuščine in državnih arhivov. Gre za izrazito osebne spomine, ki se ne ujemajo vedno z drugimi pripovedovalci in z zgodovino, zato jih je sin Igor po potrebi dopolnil in pojasnil.

Drugi del knjige pa vsebuje očetove članke, ki jih je objavljaval večinoma v Planinskem vestniku, v Zalivu, pa tudi drugod. Po upokojitvi je rad potoval in pisal. Vera Tuta Ban piše o izboru člankov: "Iz te publicistične zapuščine smo izbrali le tiste članke, ki se nanašajo na prizadevanja in na boj za osvoboditev Primorske. Nekateri članki pa so bili še neobjavljeni, čeprav že pripravljeni za tisk. Objavljamo jih v nespremenjeni obliki, čeprav bi zahtevali določene popravke in pojasnila. Na tem mestu naj ponovno opozorim, da gre za osebne spomine, kar pomeni, da so včasih zabeležene stvari pomanjkljive ali pa v nasprotju z drugimi pričevanji tistega časa."

Slavko Tuta je takole sintetično označil primorski boj proti diktaturi in genocidu: "Iredentizem, se pravi priključitev Primorske Jugoslaviji, in antifašizem sta bila glavna cilja vsega našega ilegalnega delovanja po letu 1926. To sicer ni bilo več v skladu z zakonom, toda po legalni poti bi prišli samo v narodni propad in zato je bila izbira ilegalnega boja edina možna pot. Iredentisti smo postali po sili razmer in takšni smo ostali do leta 1947, ko je bil večji del Primorske priključen Jugoslaviji in je morala Italija zapustiti neupravičeno zasedeno slovensko in hrvaško ozemlje, za kar smo se od prvega dne po rapalski pogodbi borili za ceno svojega življenja."

Slavko Tuta se je rodil 27. septembra 1908 v Tolminu, kjer je imel oče manjšo tovarno pijač. Osnovno šolo je začel v Tolminu in jo tukaj tudi končal, vmes je živel

zaradi fronte v Cerknem. Po meščanski šoli se je v Tolminu vpisal na učiteljsko, ki pa ga je naslednje leto zapustil, ko je oblast uvedla italijanski učni jezik. Bil je med ustanovitelji in tajnik Dijaške zveze, ki jo je oblast leto pozneje razpustila. Sodeloval je pri domačem Rokodelskem bralnem društvu, ki ga je ustanovil ded Valentin, a so ga 1927 razpustili. Nato je bil tajnik tolminske srenje Ferialnega društva Adrija. Na Tutovo pobudo so začeli proti koncu 1927 v Tolminu izdajati ciklostiliran (ena številka napisana z roko) dijaški list **Soča**.

Prvič je bil Tuta aretiran 1928 zaradi požiga otroškega vrtca. Zaradi pomanjkljivih dokazov so ga spustili. Spet so ga zaprli ob koncu istega leta in zaradi pomanjkljivih dokazov izpustili, obsodili pa so ga zaradi 25 izvodov abecednika **Prvi koraki** Goriške Matice. Dobil je dva meseca zapora, med prestajanjem kazni so mu dali še štiri leta konfinacije na Liparju. Med stavko konfinirancev je bil 2 meseca zaprt v Messini. Seznanil se je s slovenskimi in italijanskimi konfiniranci in zaporniki, posebno s Sardočem in Parrijem. Po vrnitvi je 1932 dokončal študij na Trgovski akademiji in se vpisal na Fakulteto za ekonomske in trgovske vede, ki jo je končal 1936 z diplomsko nalogo o oljkah. V tej dobi se je pridružil tajni organizaciji TIGR in bil spet 1934 aretiran, po posredovanju Penkluba je dobil samo opomin.

Od 1936 do 1940 je bil v službi v Tržaški hranilnici in posojilnici. Ob italijanski napovedi vojne Franciji so ga prijeli kar v banki in konfinirali v Manfredonijo, decembra 1941 pa ga pridružili drugim 60 obtožencem na drugem tržaškem procesu. Državni tožilec je zahteval tudi za Tuto smrtno obsodbo, obsodili pa so ga na 30 let ječe zaradi iredentizma in terorizma. Leta 1943 so ga premestili v tržaške zapore, od koder so ga Nemci izpustili. Vrnil se je v Tolmin in tu so ga jugoslovanske oblasti zaprle, ga zaslisevale, mučile, marca 1946 pa brez sodbe izpustile. Junija 1944 se je v Tolminu poročil z Marico Šorli in dobil sina Igorja in hčer Vero. Leta 1947 se je preselil v Trst, oziroma v Sesljan in delal na Radiu Trst A kot časnikar, nato kot tajnik in urednik govorjenega sporeda do upokojitve 1968. Umrli je 29. februarja 1980 v Tržiču (Monfalcone).

Hči Vera in sin Igor Tuta sta uporabila 50 očetovih spisov za to knjigo. Skrbno sta jih izbrala in komentirala in prikazala sta, da se je oče vse življenje odločno boril za pravice slovenskega naroda na Primorskem. Šele z razsodbo leta 1965 so ga v Italiji popolnoma oprostili in oče je bil ponosen, da je kljub dolgoletnim težavam, skrbem in primerno visokim stroškom končno le dosegel svojo pravico, čeprav se je to zgodilo šele dvajset let po vojni in čeprav bi bila morala demokratična vlada to urediti takoj po padcu fašizma. Knjiga je lahko v zgled in vodilo vsem Primorcem.

Martin Jevnikar

knjige

Stane Granda: Hočemo Slovenijo

V okviru zbirke Ilustrirana zgodovina Slovencev za otroke je lani izšla tudi knjiga z naslovom **Hočemo Slovenijo** izpod peresa priznanega slovenskega zgodovinarja Staneta Grande, za Založbo Mladika iz Ljubljane in s finančno pomočjo Ministrstva za kulturo Republike Slovenije.

Dr. Stane Granda je sodelavec na ZRC SAZU in se ukvarja predvsem z zgodovino Slovencev od 19. stol do leta 1941 z gospodarskega, družbenega, političnega in socialnega vidika. Za seboj ima vrsto objavljenih del, med njimi so pred kratkim predstavili v Ljubljani njegovo zadnje delo - zgodovinsko študijo v knjižni izdaji - Prva odločitev Slovencev za Slovenijo (Založba Nova revija, zbirka Korenine).

Zbirka, v kateri je izšla njegova knjiga *Hočemo Slovenijo*, je namenjena otrokom prve stopnje obveznih šol in obravnava zgodovino Slovencev od poselitve do današnjih dni.

Prispevek Staneta Grande obsega devetnajst kratkih poglavij. Ta na nazoren način govorijo o odločilnem letu 1848. Besedilo je s svojimi barvnimi slikami, v slogu najboljših slovenske tradicije ilustratorjev, prijetno verodostojno in bogato opremljeno s Rudi Škočir. Devetnajstim ilustracijam, ki obsegajo celo stran, stojijo ob strani ilustracije manjših razsežnosti, ki detajlno približajo največkrat protagonistu poglavja (od Koseskega, preko Matije Majarja Ziljskega, Prešerna, Slomška in drugih do cesarja Ferdinanda I. in Franca Jožefa I.), včasih pa značilen predmet. Ilustracije dopolnjujejo ponatisi glav tedanjih proglov, časopisov in člankov o revolucionarnem letu, o katerem je govor. Vse ponatise naslovov je grafični opremljevalec Matjaž Šmidt okrasno, a hkrati didaktično učinkovito, postavil v značilnih starinskih odtenkih rjavkaste barve tudi na notranjo stran platnic ter na prvo in zadnjo stran knjige.

Zelo primerno kratka, vendar nazorno napisana poglavja se začnejo z Uvodom. Pisec niti za trenutek ne po-

zabi, da je njegovo delo namenjeno mladim bralcem. Z izredno tenkočutnostjo pripoveduje torej o dogodkih iz leta 1848 zelo preprosto in primerno strnjeno. V uvodu se z bistvenimi potezami navezuje na zgodovino Slovencev pred letom 1848, od naselitve dalje. Bralčevo pozornost pritegne k takratni težavi, kako poimenovati prostor, ki so ga naseljevali naši predniki, in kasneje prostor, kateremu so bile namenjene knjige, ki so jih začeli tiskati. Bralcu zaupa, da je prvi uporabil ime Slovenija Valentin Vodnik leta 1816. Po tihih stopinjah osveščanja - od Ilirov do Slovencev - nas avtor popelje v burno in po zahtevah glasno leto 1848, v revolucijo, ki ji pravimo tudi "pomlad narodov" in ki je zavpila: "Konec fevdalizma! Svoboda, enakost, bratstvo za vse narode v cesarstvu! Hočemo Slovenijo!"

Od koroškega rojaka Matije Majarja Ziljskega, ki je prvi objavil slovenske politične zahteve marca 1848 v Novicah, je minila zajetna doba, vendar nas njegov poziv še danes more spodbuditi: "Tako imenitnega časa za vse Slovence še ni bilo, kar sonce si je, in Bog sam ve, ali kaj takega za Slovence bode... Mi tega zlatiga časa ne smemo zamuditi."

Dr. Stane Granda je kot zgodovinar in Slovenec spodbudo vzel zares. Skozi poglavja tega zgodovinskega obdobja (Revolucija-nesreča ali sreča?, Cesarski minister v Ljubljani, Ig še nima slavne požarne brambe, "Vse je frej", Prebujanje narodov, Pomlad narodov, Je bil Prešeren nemškutar, Dunajski revolucionarji v Ljubljani, "Welko shejen tote sgodbe", Kmet naj voli kmeta, "Poplava" tiskov in nato časopisov, Bodo kmetje zmrznili?, Naše prve revolucionarke, Zemljiška odveza, Bolje vrabec v roki kot golob na strehi, Bodo pobili vso divjad?, S palcem preluknjaj cesarja in Slovenci ste preveliki separatisti) vodi mladega bralca z varno roko in kritično zavzeto mislijo. Nakaže mu razmere in analizira čas, v katerem so se rodili pogoji za dozorevanje ideje o narodu.

Podrobno obdela pojem revolucije, s svojimi očmi vidimo, kako ob prvih novicah o porajajočih se spremembah leti v Ljubljano Metterni-

chova slika, v nozdrvih začutimo dim z graščin, ki so jih zažigali uporni kmeti po slovenskem ozemlju, s takratnimi ljudmi spoznavamo nove pojme ustava, svoboda govora, svoboda združevanja... z njimi za trenutek pomislimo, da bo odslej "vse frej", samo zato, da z njimi kmalu razočarano ugotovimo breme novih dajatev. Skozi Grandovo pripovedovanje spoznamo nastanek narodnih gibanj že kako desetletje pred usodnim letom. Spoznamo, kako so Slovenci živeli v državi, ki je iz različnih razlogov niso imeli za tujo. Slovenščino so najsvoobodneje uporabljali v cerkvi za pouk in molitve. Nastalo je veliko molitvenikov - marsikdo se je učil brati iz njih - in veliko slovnice, kajti tudi študentje so spoznavali v primerjavi z drugimi narodi krivice do svojega, slovenskega naroda. Avtor nam približa takratno(?) dilemo, ali naj bodo Slovenci izvoljeni v tuj - vsenemški parlament, z zgodovinskim podatkom, da je tudi Prešernu en volilec dodelil svoj glas v času, ko je bilo že osem glasov dovolj za izvolitev, če je bilo nasprotnih glasov manj. Pisec nas vodi po zgodovinskih stopinjah predstavnikov Slovencev z jezikoslovcem Franom Miklošičem na čelu, ki so z Dunaja pripotovali maja 1848 v Ljubljano ter s seboj nosili rojakom v podpis peticijo cesarju s tremi točkami zahtev o Združenju Sloveniji v slovenskem in nemškem jeziku. To - meni avtor - je bil začetek trajne slovenske zahteve, da bi bili gospodarji na svoji zemlji, ki je trajala vse do osamosvojitve leta 1991. Peticijo iz leta 1848 so podpisali Slovenci iz vseh krajev, tudi iz tistih, ki danes pripadajo Avstriji in Italiji.

Knjigo beremo kot zanimivo pustolovsko zgodbo, njene navezave na današnji čas so ustrezne in spodbudne. Tudi ko propadejo sanje o Združenju Sloveniji in o spremembah, ostane v bralcu iskrica upora tistih posameznikov, ki se niso hoteli sprijazniti s tem, da ni bil dosežen prvi cilj zahtev - združenje vseh Slovencev. Svoj slovenski polet so nato uresničevali v delno izboljšanem položaju slovenščine v javnosti - na slovenskem ozemlju so npr. za tem vpeljali pouk slovenščine v gimnazije. Država je odslej gledala na Slovence kot na

enoto. Tudi uradni list so na Dunaju za Slovence tiskali v slovenščini.

Zbirko Ilustrirana zgodovina Slovencev za otroke urejajo dr. Darja Mihelič, dr. Peter Vodopivec in Janez Mušič. Doslej so izšle - v lični opremi, privlačnih barvah in trdo vezane - knjige: Timoteja Knifica Tu bo naš dom, Darje Mihelič Polje, kdo bo tebe ljubil, Eva Holz S kočijo od Alp do morja, Stane Granda Hočemo Slovenijo, Marjan Drnovšek V Ameriko, Petra Svoltšak Prvi med junaki je naš Kranjski Janez.

Knjigi Staneta Grande nimamo odrasli bralci kaj očitati, prevzame nas s svojo odkrito in preprosto strokovno besedo in to je njena osnovna vrlina. Mnenje naših šolarjev, tistih, ki živijo zunaj meja Slovenije, o tem delu pa bi lahko odgovorilo še na eno vprašanje, ki se danes vedno pogosteje zastavlja slovenskemu bralcu v Italiji: kako in v kolikšni meri bodo razumeli to zgodovinsko razlago v lepi slovenščini naši otroci.

Jelka Danev Cvelbar

Pavel Stranj: Slovensko prebivalstvo Furlanije-Juljske krajine v družbeni in zgodovinski perspektivi

Lani so pri Slovenskem raziskovalnem inštitutu posthumno izdali zadnjo študijo znanega zamejskega raziskovalca Pavleta Stranja, ki je umrl pred petimi leti. V resnici gre za gradivo, ki ga je Stranj zbiral dvajset let z namenom, da ga predstavi kot doktorsko disertacijo na ljubljanski univerzi: čeprav je prvo verzijo še pred smrtjo izročil dr. Vladimiru Klemenčiču, da bi jo pregledal, je velik del gradiva ostal v rokopisu oziroma v nedodelani obliki; pri SLORI-ju so se zato odločili, da bodo s skupnimi močmi pregledali in uredili zapiske ter jih izdali v zajetni knjigi, ki šteje preko tristo strani: njen naslov je **“Slovensko prebivalstvo Furlanije-Juljske krajine v družbeni in zgodovinski perspektivi”**. Študija predstavlja neke vrste sumo življenjskega prizadevanja Pavleta Stranja: žal avtorju ni uspelo podrobno preučiti vseh zbranih podatkov, ki so zato ostali v obliki nastavkov in bibliografskih zapisov; urednika Milan Bu-

fon in Aleksej Kalc ter ostali sodelavci so jih zato morali združiti v skupno uvodno poglavje, dopolniti marsikateri citat in bibliografijo ter jezikovno pregledati celotno besedilo.

Stranjevo študijo sestavljata dva širša sklopa: v prvem avtor podaja splošen pregled metodološkega pristopa k obravnavani tematiki ter uokviri razvoj etničnih skupnosti v deželi Furlaniji-Juljski krajini; v drugem pa se osredotoči na analizo Kanalske doline, Beneške Slovenije ter goriške in tržaške pokrajine. Pri vsakem poglavju Stranj navaja najprej časovno-zgodovinski okvir, nato selitvene vale, etnično-jezikovno strukturo in družbeni razvoj; v vsakem razdelku je tudi več zemljevidov in tabel s statističnimi izsledki. Največ prostora je v knjigi namenjenega orisu Beneške Slovenije, pri kateri so v ospredju tudi potek izseljevanja, gospodarski razvoj njenega goratega območja, šolska problematika in še potek slovensko-furlanske meje. Na podlagi odgovorov na vprašalnik izpred dvajsetih let in prikaza kulturno-gospodarskega razvoja Beneške Slovenije je Stranj vzel v pretes slovensko prisotnost v posameznih občinah Beneške Slovenije ter zaključil z ugotovitvijo, da se slovenska beseda na tem območju lahko ohrani predvsem na podlagi kulturne osveščenosti, gospodarskega razvoja in premoščanja ideoloških predsodkov, ki so zaznamovali preteklo zgodovino.

Ob koncu študije sta še obsežna bibliografija in **Osnutek bibliografije Pavleta Stranja**, ki sta ga oskrbela Ksenija Majovski in Milan Bufon.

Stranjeva knjiga je zaradi avtorjeve prezgodnje smrti delno ostala na ravni navajanja številčk oziroma brez ustrezne študije: naloga raziskovalcev je sedaj ta, da povzamejo in nadaljujejo z delom, ki razkriva ne le zgodovinski potek razvoja slovenskega prebivalstva v deželi Furlaniji-Juljski krajini, ampak nudi tudi vpogled v stanje Slovencev v novejšem obdobju.

Neva Zaghet

Edvard Kocbek: Dnevnik 1949

Izid vsakega Kocbekovega dnevnika je v slovenskem kulturnem prostoru dogodek. To iz dveh razlogov: zaradi njegove politično-kulturne pričevalnosti ter zaradi njegove literarne

kvalitete. Ob zadnjem dnevniku, ki je pravkar izšel in ki obsega leto 1949, lahko rečemo celo, da gre za kulturni dogodek leta. K omenjenima razlogoma je namreč tokrat treba dodati še tretjega, da namreč Kocbek tega dnevnika ne piše odrinjen v anonimno zasebnost, kakor ga je pisal po dokončanem prelomu z režimom leta 1952, ampak še kot podpredsednik Prezidija republike Slovenije, se pravi vsaj formalno polnopravno vključen v strukturo tedanje oblasti.

Dnevnik 1949 je obsežnejši od vseh dosedanjih, saj obsega kar 6 njegovih rokopisnih zvezkov, skupaj 1280 popisanih listov, kar je v knjigi dalo 460 tiskanih strani. Večji obseg si je mogoče razlagati tudi s politično atmosfero tistega leta, vso vznemirjeno od viharja resolucije Informbiroja iz prejšnjega leta in ko je Jugoslaviji pretila sovjetska invazija. Dejansko je Informbiro ena od tem, ki Kocbeka v tem dnevniku zelo zaposlujejo, čeprav - skladno z njegovo duhovno usmerjenostjo - bolj na idejni kot politični ravni.

Dnevnik 1949 je, kot poudarja v spremni besedi Mihael Glavan (njemu gre zasluga, da je dešifriral težko čitljivi Kocbekov rokopis in da ga je pripravil za tisk), bogat na vseh vsebinskih področjih: političnem, kulturnem, slovstvenem in osebnem.

V političnem pogledu Kocbek pač živi naprej svoj konfliktni položaj, kakor je zanj značilen od Dolomitske izjave od 1943 dalje. Še naprej je ujet v tragično protislovje idealista, ki se na eni strani ne more odpovedati sanjam o socialistični usodi sveta, na drugi pa vidi okrog sebe socializem v njegovi manjvredni, sovjetsko policijski izdaji. Tudi trem francoskim intelektualcem, urednikom napredne katoliške revije Esprit, ki ga obiščejo proti koncu leta, jasno pove, da se praksa titoizma, kljub zunanemu sporu, v ničemer ne razlikuje od sovjetske. Temu je treba dodati tragično protislovje kristjana, ki na eni strani junaško vztraja pri zvestobi svoji veri in jo tudi prakticira, na drugi strani pa mora nositi občutek sokrivde zaradi soudeležbe pri sistemu, ki hoče religijo izkoreniniti.

Seveda se Kocbek bolj kot kakšni kulturni delegaciji odpre lastnemu dnevniku: nobena protikomunistična knjiga tistega časa nima tako uničujočih sodb o jugoslovanskem režimu

kakor tale dnevnik. Režim mu ni nič drugega kot policijska diktatura, izraz, ki ga ponovi nekajkrat. Nosilce oblasti okrog sebe vidi v njihovi človeški manjvrednosti. Kar režim počenja s kmetom, se mu zdi barbarsko in neodgovorno. Kot kristjana ga še prav posebno boli besna ofenziva, ki jo Partija izvaja proti Cerkvi in verujočim. Na sebi pa čuti, kako ga imajo partiji za tuje telo, ki mu gre samo distanca, odrinjenost in poniževanje. Samo izjemoma dobi od tiste strani kakšen izraz simpatije, kakor na primer od sicer "policijskega" Borisa Krajgerja. Patetičen je v tem pogledu posebno zadnji zapis v dnevniku, z dne 31. decembra 1949, ko z ženo Zdravko poslušata ob radiu poročilo iz Beograda o nagraadah umetnikom in znanstvenikom, oba prepričana, da se bo oglasilo ime Edvarda Kocbeka, nagrajenega za Tovarišijo, ki je v tistem letu izšla. Toda poslušata zaman. Najboljši slovenski literarni tekst druge polovice stoletja se je moral umakniti ozkosrčnosti režima. Ta ni mogel trpeti v svoji sredi človeka, ki je hotel ostati svoboden in kristjan. Sicer pa nam dnevnik pove, kako se je Tovarišija morala prebiti do objave skozi poskuse tihe, a otipljive sabotaže, nad katero se je zgrajal celo Vidmar.

Kar zadeva kulturno plat tega dnevnika, so v njem nedvomno strani, ki se umeščajo v našo kulturno zgodovino. Naj omenim stike, do katerih pride med Kocbekom in ameriškim pisateljem Louisom Adamičem, ko ta v tem letu obišče Jugoslavijo in se sreča tudi s Titom. Kaže, da sta se oba kulturnika bolj ujela na kulturni ravni kot na človeški. Skeptika Adamiča je Kocbek zelo zanimal s svojim svojevrstnim krščanstvom in njegova Tovarišija ga je navdušila, vendar je menil, da je ne more priporočiti za prevod zaradi njene prevelike slovenske intimnosti, kakor se je izrazil, kar je bil verjetno izgovor za kakšno drugo rezervno. V uradu v Prezidiu se Kocbek srečuje z Bevkom in Vidmarjem, seveda brez večjega človeškega zblizanja, čeprav se Vidmar pokaže do njega večkrat dosti bolj prijateljskega, kot so pokazali poznejši napadi na njegovega partizanskega tovariša. Od slovenskih kulturnikov vzdržujejo stik z njim sodelavci iz bivšega Dejanja, še največ Tone Vodnik, Emilijan Cevc, Lino Legiša, Lojze Ude. Srečuje se

tudi z osamljenim in zagrenjenim Izidorjem Cankarjem ter Cirilom Kosmačem. O pisatelju Mišku Kranjcu izreče najostrejšo sodbo. V Beogradu ima možnost srečanja z jugoslovanskimi kulturniki, a do globljega prijateljskega stika ne pride z nikomer. O srbskem literatu Čedomiru Minderoviču se izrazi prav tako uničujoče kakor o Mišku Kranjcu.

Kocbek po svoji navadi seveda ogromno bere, tako domačo literaturo kakor tujo, zmeraj s kritičnimi pripombami do prebranega. Vendar pa je umetnost, brez katere ne more živeti, kakor pravi, glasba. V dnevniku je zabeleženih nešteto koncertov in oper, ki se jih z ženo udeležita.

Njegovo osebno življenje je na zunaj razgibano. Na razpolago ima službeni avto s šoferjem in tako si zelo pogosto privoščijo družinske izlete po Sloveniji, od rodnih Slovenskih goric do Primorske. Naravo doživlja z nekakšno panteistično slastjo in ta svoja doživetja v dnevniku tudi umetniško opiše. Zanimivo je, kako se skoraj vsak njegov dnevniški zapis začneja z opisom vremena.

Njegovo družinsko življenje zazna v tem letu kakšen hujši krizni trenutek zaradi značajske neusklajenosti z ženo, ki sicer, kot se zdi, prizadeto sodoživlja možovo usodo.

Na koncu še beseda o literarni vrednosti tega dnevnika. Presenetljivo je, kako literarno izdelano je videti besedilo, ki ga je Kocbek pisal samo zase, brez misli na objavo. Pač verziranost človeka, ki mu je bil čar besede prirojen.

Mihael Glavan je besedilo opremil tudi z opombami, čeprav se nam zdi, da se je na preveč mestih skliceval na nedosegljivost podatkov.

Knjigo, obogateno z imenskim kazalom, je izdala Cankarjeva založba v Ljubljani.

A.R.

Hubert Požarnik: Proti toku

Kriza našega časa: to je kriza, ki je predvsem duhovna, miselna, in ki sili kristjana k iskanju novih meril in resnično človeškega, samozvestnega udejstvovanja v svetu. To izhodišče botruje knjigi: **Proti toku**: njen avtor je znani slovenski mislec Hubert Požarnik.

V resnici gre za zbirko člankov in predavanj, ki jih je Požarnik pripravil v zadnjih petih letih. Razmislek o oho-lem uničevanju naravnega okolja, o kulturni krizi, o žrtvovanju vsakršne temeljne (ne le strogo krščanske) vrednote na oltarju tehnološkega napredka sili Požarnika k vprašanju, ali je mogoče zaustaviti pot človeštva v dekadenco in propad neslutnih razsežnosti. Njegov odgovor je pritrdilen, vendar pod pogojem, da se kristjan ne zapira v svojo osebno duhovno dimenzijo, temveč da v svet ponese bogato sporočilo krščanstva in s tem sodeluje pri prevrednotenju dose-đanih vrednot.

Zanimivo je Požarnikovo razmišljanje o današnji znanosti, v kateri avtor vidi predvsem prevladujoč moški element: ta naj bi bil nezmožen celostne, umirjene analize, predvsem pa naj bi znanost potiskal v slepo ulico dobičkarstva in s tem povezanega tehnološkega razvoja, ki ne stremi za resničnim izboljšanjem življenjskih razmer v svetu, temveč le malikuje stroje, še poudarja razkorak med bogatimi in revnimi državami ter nadaljuje z brezglavim izkoriščanjem naravnega bogastva. Po mnenju Huberta Požarnika bi ženski element odločilno prispeval k nastanku bolj človeške, prevrednotene znanosti, ki bi resnično služila vsem, predvsem pa bi stremela za ohranjanjem življenja, ne pa za njegovim uničevanjem. Požarniku se zdi posebno pomembno to, da se v znanosti okrepijo disidentski glasovi ter se tako omogoči plodno razpravo.

Požarnik vidi izrivljanje vrednot tudi na šolskem področju, kar se nato pozna tudi v družbenem tkivu, saj je vprašanje nasilja in psiholoških motenj vedno hujše. Požarnik načenna problem pomanjkanja avtoritete, obenem pa izpostavlja šibko plat današnjega primarnega cilja šole: to je posredovanje podatkov, ne pa vrednot. Ista napaka se pozna tudi na univerzitetnem področju, kjer se izobražujejo bodoči znanstveniki in drugi intelektualci.

Ob koncu svoje knjige Požarnik doda seznam **Najvažnejše uporabljene literature**: verjetno hoče to biti tudi spodbuda za lasten razmislek, saj - kot pravi avtor - važno je pluti proti toku, ker v nasprotni smeri zasledimo le mrtve ribe.

Neva Zaghet

Bogdan Borčič: Sredozemski navdih

V soboto, 20. novembra, je bilo v Umetnostni galeriji Skerk odprtje razstave z naslovom Sredozemski navdih, na kateri je slikar Bogdan Borčič predstavil svoja dela, vsebinsko povezana z Mediteranom. Vodstvo galerije je tudi tokrat poskrbelo za lepo, bogato otvoritev, na kateri sta spregovorila dr. Zoran Kržišnik, direktor Mednarodnega grafičnega centra v Ljubljani, in tržaški likovni zgodovinar dr. Giulio Montenero.

Bogdan Borčič spada med najpomembnejše slovenske slikarje po drugi svetovni vojni, za sabo ima preko sto razstav doma in v tujini; prejel je tudi veliko nagrad in priznanj, prav tako domačih in mednarodnih. Najprej je obiskoval slikarsko šolo Mateja Sternena in risarsko šolo Franceta Goršeta v Ljubljani, to pa je prekinilo enoletno tragično izkustvo Dachaua. Po vojni je Borčič študiral na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, kjer je poučevala cela vrsta pomembnih umetnikov, in sicer: France Mihelič, Gojmir Anton Kos, Božidar Jakac, Riko Debenjak, Nikolaj Pirnat in Slavko Pengov. Podiplomski študij je umetnik opravil pri profesorju Gabrielu Stupici, nato pa se je še dalje izpopolnjeval v tujini. Celih petnajst let je poučeval na ljubljanski akademiji, od leta 1980 pa živi v Slovenj Gradcu. Vse te podatke sem navedla namenoma, ker zgovorno dokazujejo, kako zahtevna je umetnikova pot, da si pridobi ustrezno znanje, in kako dolgo se mora grafik izpopolnjevati, da doseže potrebno tehnično spretnost.

Pričujoča razstava pa tudi brez poznavanja življenjskih podatkov o umetnikovem študiju priča o izredni tehnični dovršenosti njegovih del. Ta vtis je toliko močnejši zaradi velikega števila grafičnih listov, ki obravnavajo isto temo, ne da bi se umetnik ob tem ponavljal, nasprotno, vsako delo je nekakšen korak naprej, pomeni poglobljanje v dane možnosti in iskanje še bolj poudarjene izčiščenosti. Pri Borčičevih razstavljenih delih je mogoče slediti razvojni črti njegovega ustvarjanja in celo razvoju umetnosti zadnjih let sploh.

Na samem začetku, ta dela so v pritličju, je razpoznaven realni obmor-

ski svet, iz katerega nam umetnik predstavlja nekaj značilnih prvin, obdelanih figurativno. Nato se prenos realnega na list spremeni v simbolično govorico, pri tem pa se nekateri elementi čedalje pogostejše pojavljajo kot osrednji motiv, vse do školjke, ki postane dejansko osrednji, celo edini predmet na sliki. Školjka se nam odpre in Borčič nam jo razstavi in secira, kot bi hotel prodreti v skrivnost njene oblike. Lahko bi rekli, da gre za pravi študijski pristop do školjke, saj so na listu tudi avtorjevi zapisi, njegova spoznanja in opažanja. To obdobje spominja na Leonardove risbe, seveda z vsemi vsebinskimi razločki, saj gre tu, mislim, predvsem za iskanje estetskega, medtem ko je bil Leonardov cilj raziskovanje in načrtovanje novega, večkrat celo za podlago njegovih izumov. Še korak dlje in prej tako natančno narisana školjka postane pika, serija pik ali komaj opazen znak na papirju. Zadnja faza, in ta je na razstavi le nakazana, vodi v smer minimalizma, ko dejansko zginejo podobe in znaki, pred nami pa je le ploskev v različnih stopnjah svetlobe in teme.

Borčičeva razstava zahteva pozornega opazovalca, ki se zna poglobiti v njegova dela, kajti tu ne prevladuje opisnost, ta je lahko berljiva, ampak znakovna govorica, ki jo je treba šele razvozlati. Umetnik nas ne skuša očarati, prej bi rekli, da ustvarja neka-ko mimo nas, zaverovan le v svoje delo in v iskanje možnosti, ki jih nudijo različne grafične tehnike, vse do tiste popolnosti izraza, ki se ob svoji izpolnitvi spremeni v umetniško stvaritev.

Magda Jevnikar

Ciklus ljudskih noš Saše Šantla

V Kulturnem domu v Gorici je bila do 26. januarja na ogled razstava akvarelov slikarja Saše Šantla, ki jo je priredila Kmečka banka iz Gorice ob 90. obletnici ustanovitve v sodelovanju z Narodno in študijsko knjižnico iz Trsta in Kulturnim domom iz Gorice. Razstava z naslovom Ciklus ljudskih noš je predstavljala zbirko akvarelov, katerih tema je slovenska ljudska noša. Slikar je ta dela narisal med leti 1932 in 1942 in so že med drugo svetovno vojno prišla v zbirko Slovenskega etnografskega muzeja.

Nedvomno sega Šantlovo zanimanje za ljudsko motiviko že v začet-

no obdobje njegovega umetniškega ustvarjanja, ko je med študijem na dunajski akademiji bil glavni pobudnik in ustanovitelj društva Vesne. Poleg njega so bili člani skupine še Maksim Gaspari, Gvidon Birolla, Hinko Smrekar in drugi. Njihov umetniški program je postavljal v prvo vrsto zburjanje narodne zavesti in ohranjanje narodnega izročila. V tem smislu je posvečal veliko pozornost domači tematiki, narodnim motivom in dekorativnim elementom. Tudi pričujoči akvareli se uvrščajo v ta prizadevanja. Zbirko predstavljajo noše s primorskega območja, Krasa, tržaškega zaledja, slovenske in hrvaške Istre. Nekaj motivov pa je tudi iz okolice Ljubljane, Gorenjske, Dolenjske, Bele krajine in Koroške. Njihova vrednost pa ni pomembna le za poznavanje Šantlovega slikarskega opusa. Zaradi natančnosti in verodostojnosti, s katero so bili narisani in zaradi obširne fotografske dokumentacije in številnih umetnikovih zapisov o izdelovalcih in lastnikih noš, so ti akvareli vir za raziskovanje razvoja slovenske oblačilne kulture.

Obilica ohranjenega gradiva slikarjeve družine, ki se je ohranilo v stari meščanski hiši sredi Ljubljane, kjer je družina Šantel živela, je omogočila Slovenskemu etnografskemu muzeju rekonstruirati slikarjeve ustvarjalne prostore in tako poustvariti ozračje, v katerem je Šantel deloval. Na ogled so bile zato tudi nekatere njegove slike na olje in nekaj pastelov in olj Henrike Šantel in Avguste Šantel mlajše. Obe Šantlovi sestri sta bili namreč tudi dobri slikarki. Posebno Henrika Šantel je v figuralnem slikarstvu in tihožitjih dosegla visoke uspehe. Žal je slikarski opus Šantlove družine še malo znan in glede na količino del še ne dovolj raziskan. Sam Saša Šantel se je zapisal v zgodovino slovenske umetnosti predvsem kot pionir grafike in grafičnega oblikovanja na Slovenskem. Prav ta medij pa je omogočil njegovim delom veliko razširjenost med ljudstvom, tako da je njegova umetnost začela pridobivati obeležja množične kulture. Žal je ta aspekt uporabnosti in množičnosti njegovi umetnosti prej škodoval kot pomagal, saj ga je številna kritika prav zaradi tega večkrat zanemarila. Tako njegovo delo kot ustvarjalni opus njegovih sester in cele družine Šantel bi bilo zato vredno globlje raziskati in kritično ovrednotiti.

i.f.ž.

V 25., 27. in 29. številki Novic knjižnice Dušana Černeta smo popisali nekaj raritet, ki jih hrani knjižnica v svojih arhivih. V tej številki bomo nadaljevali s podrobnim opisom nekaterih zanimivih izdaj z naših knjižnih polic, ki so izšle po raznih begunskih taboriščih.

1. ZBORNİK

Zbornik je izšel 29. avgusta 1945 v begunskem taborišču v Forliju. V publikaciji je posvetilo: "Svojemu komandantu generalu Andreju ob petdesetletnici poklanjajo pripadniki Slovenskih trup Jugoslovanske vojske." Zbornik je bil izročen pri slavnostnem koncertu na čast generalu Ivanu Prezlju - Andreju ob petdesetletnici. Poleg originala obstajajo še trije prepisi zborničnih člankov. Publikacijo je uredil Marjan Gorjup - Matjaž, opremil Krois J. Tone - Jaka, ilustriral Gorazd Hotimir, platnice in vezava Milan Eržen, tehnično delo pa je opravil Anton Kavelar.

Pri zborniku so sodelovali sledeči: Valentin Benedik - Skalar, Ignacij Kunstelj, Jože Pleša, Emil Savelli, Stanko Hafner, Dušan Pleničar - Bratko, Marjan Zovič - Slavko, Ciril Pfeifer, Janez Slemenšek, Zvonimir Žitnik.

Uredništvo Zbornika je za uvod pripravilo sledeče besedilo: "Pričujoči Zbornik ima namen prikazati mišljenje in zaključke, napravljene na podlagi dejstev, ki vedno konkretnije stopajo pred nas in brezobzirno terjajo odgovora ter zahtevajo, da enkrat za vselej prelomimo s preteklostjo, a ne tako, da potegnemo preko nje zaveso pozabe, marveč, da jo razgalimo do skrajnosti in da odpremo vse gnojne rane, pa celo tiste, ki bi se šele utegnile zgnojiti in povzročiti rak-rano na našem narodnem telesu, tako, da si bo sleherni Slovenec popolnoma na jasnem, da gradimo v resnici novo, sočnejšo in solidnejšo hišo v temeljih in materialu. Nemo-

goče je bilo poseči na vsa področja našega življenja, vendar pa bo ta zbornik uspešno rešil svojo nalogo že s tem, če bo vsaj v načelih dosegel neko mero jasnosti, ki naj tvori osnovo za nadaljnje razglabljanje tako na političnem kot na gospodarskem, upravnem, socialnem in kulturno-vzgojnem polju. Naše delo je vseskozi vodila želja odnosno hotenje po iskrenosti, ki naj bo gibalo vsega človekovega ustvarjanja in nehanja. Naj blagoslovi Bog to našo namero!"

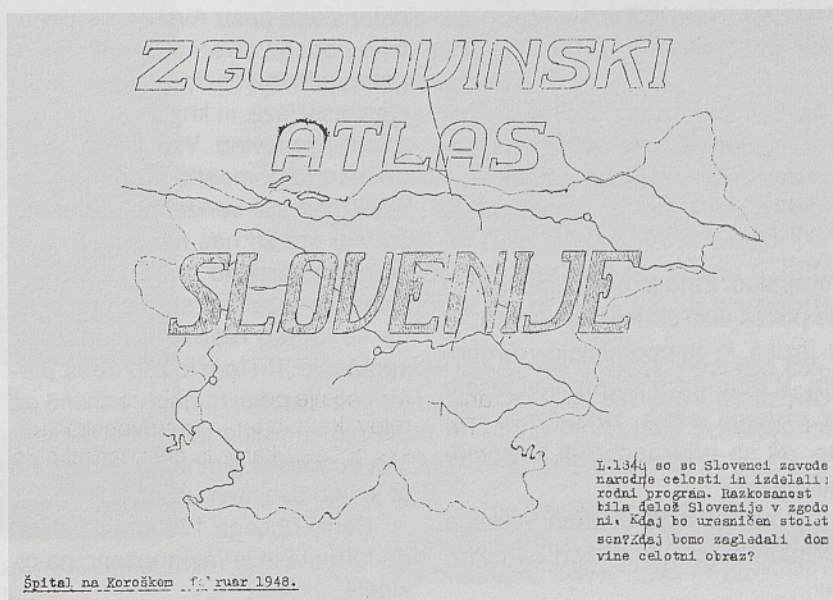
V zborniku so objavljene pesmi, pripovedni spisi, potopisi in politični članki, ki so vsi brez navedbe avtorja. Publikacija obsega 73 tipkanih strani, naši knjižnici pa jo je daroval Dušan Pleničar.

ZGODOVINSKI ATLAS SLOVENIJE

V begunskem taborišču v Špitalu na Koroškem je februarja leta

Vsaka slovenska družina ima na mizi mladiko

1947 izšel Zgodovinski atlas Slovenije. Delo je pripravil Roman Pavlovčič. Zemljevid je bil uporabljen kot priročnik slovenske begunske gimnazije v Špitalu ob Dravi. Avtor zemljevida je za uvod napisal sledeče: "Leta 1848 so se Slovenci zavabili narodne celosti in izdelali narodni program. Razkosanost je bila delež Slovenije v zgodovini. Kdaj bo uresničen stoletni sen? Kdaj bo-

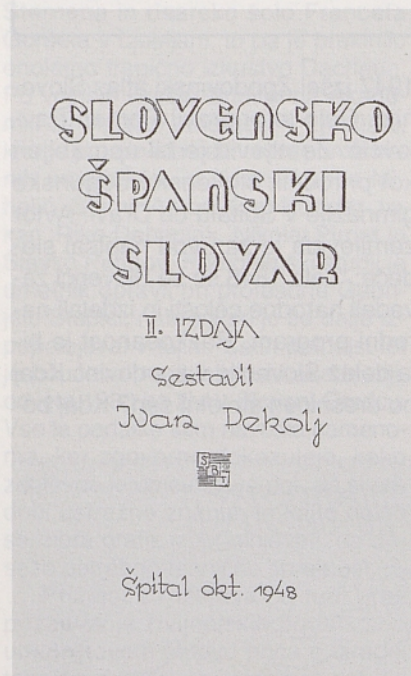

mo zagledali domovine celotni obraz?" Zemljevid obsega 50 strani prečnega formata in je razmnožen na ciklostil. Ponatis dela je izšel leta 1959 kot 40. izdaja Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu. Ta druga izdaja je pomnožena in popravljenjena. Zemljevidi so na novo prerisani. Knjiga obsega 62 strani prečnega formata. Tiskala jo je tiskarna Talleres Graficos Federico Groto (Lenček Ladislav C. M.).

SLOVENSKO-ŠPANSKI SLOVAR

Oktobra leta 1948 je v begunskem taborišču izšla II. izdaja slovensko-španskega slovarja, ki ga je sestavil Ivan Pekolj.

Bil je čas, ko so se slovenski begunci v taboriščih v Avstriji in tudi drugod pripravljali na dolgo pot - v

Argentino. Zato je bilo nujno, da so se pričeli učiti španskega jezika, to je jezika, ki ga uporabljajo v Argentini. V taboriščih so prirejali tečaje španskega jezika, zato je bilo nujno, da so pripravili tudi ustrezne učbenike.

Slovar obsega 16 strani velikega formata in je razmnožen na ciklostil.

SLOVENSKO BERILO

Slovensko berilo za IV. razred srednjih in njim sorodnih šol je izšlo v begunskem taborišču v Špitalu ob Dravi leta 1946. V uvodni besedi so sestavljavci berila napisali sledeče: "Slovenska begunska gimnazija v britanskem pasu Avstrije ne potrebuje nobene stvari tako zelo kakor ravno učbenikov, in to zlasti še za slovenski jezik in književnost in narodno zgodovino. Vse drugo se da nekako nadomestiti, to pa je tako rekoč najtežje, vendar pa najvažnejše, saj gre za naš materin jezik in za našo narodno preteklost. Kljub izrednim težavam smo se odločili, da se lotimo reševanja tudi tega vprašanja. Pri tem je bilo treba premagati marsikaj hudega, končno pa nam je vendarle uspelo in Slovenska begunska gimnazija je dobila s to knjigo svoj prvi učbenik."

Berilo obsega 179 strani velikega formata in je razmnoženo na ciklostil.

Razstave naravne in verske kulturne dediščine v Sloveniji

Rojake po svetu, ki bodo v poletju leta 2000, leta sprave, obiskali rodno Slovenijo, vabimo, da si ogledajo tudi razstave naravne in verske kulturne dediščine ob Slovenski planinski poti, ki jih bo pripravil Ciril Velkoverh iz Ljubljane. Avtor, ki je razstavljal tudi že v tujini (Bariloche, Vancouver in Cleveland - razglednice, ter Melbourne, Cambera, Sydney in Adelaide fotografije malega formata), je to pot pripravil fotografije velikega formata 30 x 45 cm.

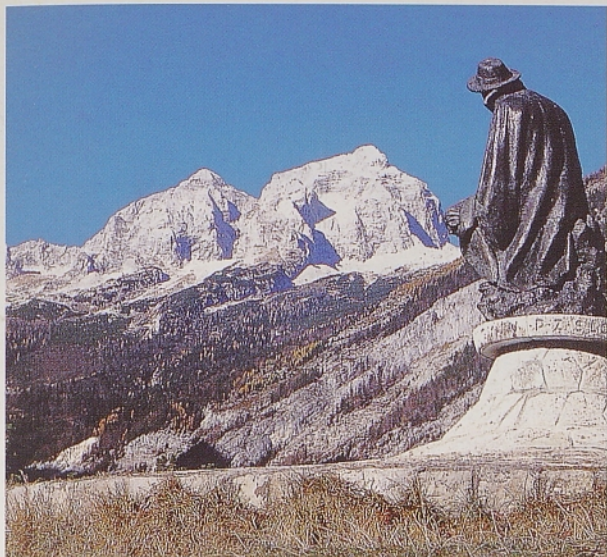
V sredo, 19. aprila 2000, ob 16.00 bo v galeriji Kliničnega centra v Ljubljani, Zaloška c. 2, odprte razstave fotografij LEPIH ZNAMENJ V NAŠIH GORAH, o katerih bo spregovoril Janez Lah, direktor knjižnice.

V četrtek, 4. maja 2000, ob 19.30, bo v cerkvi sv. Jožefa v Ljubljani, na Poljanah, Zrinjskega 9, odprte velike pregledne razstave fotografij naravne in verske kulturne dediščine v naših gorah z naslovom GORE IN SPOMINI OSTAJAJO. Otvoritev bo vodil p. Silvo Šinkovec, vodja Duhovnega središča sv. Jožefa, Andrej Brvar, predsednik Planinske zveze Slovenije, in p. Andrej Kropelj, profesor cerkvene umetnosti na Teološki fakulteti, pa bosta govorila o lepotah našega gorskega sveta in o znamenjih v naših planinah. V kulturnem programu bodo nastopili: sopranistki Olga Gracelj in Katja Pergar ter baritonist Zdravko Pergar ob spremljavi prof. Toneta Potočnika na orglah. Ob 19. uri bo v Marijini kapeli maša, ki jo bo vodil nadškof Edmond Farhat, apostolski nuncij v Sloveniji. Duhovnike, ki se bodo udeležili odprte razstave, vabimo k sodelovanju.

V sredo, 10. maja 2000, bo ob 18. uri v Okroglem stolpu gradu v Škofiji Loki Loški muzej pripravil odprte razstave fotografij kulturne dediščine v naših gorah z naslovom GORE PRIJATELJSTVA. V kulturnem programu bo nastopal kvartet Tomaž Tozon s prijatelji.

V nedeljo, 11. junija 2000, na binokšno nedeljo in ob kulturnem prazniku Slovenske Koroške, bo Planinsko društvo Prevalje pripravilo v cerkvi sv. Uršule na Plešivcu - Uršlji gori

Jaka Savinšek, Julius Kugy, bron, 1953; v ozadju Jalovec (2645 m). (Foto Ciril Velkovrh)

(1669 m) razstavo fotografij Znamenja ob Slovenski planinski poti.

V četrtek, 29. junija 2000, na dan sv. Petra in Pavla, ob 20. uri bo Župnijski urad Marijinega rojstva v Polhovem Gradcu pripravil v cerkvi sv. Petra v Dvoru razstavo izbranih fotografij verske kulturne dediščine ob Slovenski planinski poti z naslovom LEPOTA V NAŠIH GORAH. V glasbeni spremljavi kulturnega programa bodo sodelovali mešani cerkveni pevski zbor iz Polhovega Gradca, tenorist Marko Kobal s Cola ter mezzosopranistka Jožica Kališnik in Tomaž Plahutnik na citrah iz Kamnika. Ob 19. uri pa bo v "grofovski" cerkvi sv. Petra maševal ljubljanski pomožni škof Alojz Uran, ki bo tudi uradno odprl razstavo.

Ciril Velkovrh

Kapelica sv. Luke, zaščitnika družine Boškovič, so postavili nad Ankaranom l. 1993. (Foto Ciril Velkovrh)

čuk na obelisku

**SLOVENSKA
AGENCIJA
ZA BOLJŠO
VOLJO**

Predragi Čuk,

v predbožičnem času sem letala nad Trstom pa sem opazila, kako je na vsakem drugem vogalu stal božiček, ki je delil moidočim darila. Bila sem predaleč, da bi videla, kakšna so ta darila. Eno me je pa le presenetilo: tistih 20 milijonov lir, ki jih je nekdo odtrgal slovenskima krovima organizacijama SKGZ in SSO, da jih širokogrudno dodeli tretji samozvani slovenski organizaciji SGPS. Kar nemogoče se mi zdi, da bi to storil božiček, saj ne more biti tako nepravičen, da ne bi obdaril tudi četrto slovensko krovno organizacijo DPDE (Druženobeno-politično društvo Edinost) in peto SSČS. Bolj slovenske od te je pa res ni, saj jo kot tako izdaja že samo kljukica na č. Pa kako pomembna je, ko pa se bori za preživetje zadnjih še obstoječih članov ogroženih primerkov iz živalskega sveta, kot so sove, čuki in skovirji.

Veš kaj, prihodnje leto se bomo morali pravočasno pozanimati za pogoje, ki jih je treba izpolniti, in vložiti prošnjo, da bi vsaj za leto 2001, ko se zares začne novo tisočletje, bili tudi mi deležni primerne podpore, tako da bi nam ne bilo več potrebno truditi se noč za nočjo, da bi kje staknili primeren plen.

V prepričanju, da so izgledi za našo prihodnost kar razveseljivi, Te prav prisrčno pozdravljam in Ti želim veliko zdravja in moči, da bi tudi Ti to dočakal.

Tvoja Sovica
tajnica krovne organizacije SSČS
(Slovenske sove, čuki in skovirji)

za smeh in dobro voljo

Očka, ali veš, da smo na napačni cesti?

– Veste kaj, čas bi že bil, da bi se okopali.

– Jaz? Saj se vsak dan kopam.

– Potem pa enkrat zamenjajte vodo!

—O—

Striček, ki ga je rad cukal, je opozoril nečaka:

– Ivanček, nos si moraš večkrat obrisati!

– Pa ne bo potem postal tako rdeč, kot je tvoj?

– Kako naj te pa ostrižem, fantek?
– Prosim, tako kakor očka, da bo glava na sredi brez las!

—O—

– Vašo pot vam bo prekrizal neki moški...

– Kaj, že spet! Pa ravno včeraj sem enega povozila!

—O—

– Matejko, kdo ti je napisal domačo nalogo?

– Ne vem, gospod učitelj. Včeraj sem šel zgodaj spat.

—O—

– Vaš mož ima vnetje slepiča, go-spa.

– Hvala Bogu, veste, jaz sem se že bala, da si je pokvaril želodec z mojo kuho.

—O—

– Ne smete kaditi, piti, kartati niti kegljati...

– No, že vidim, da je bila moja žena pred mano pri vas!

—O—

Prosim, koliko zaračunate za vprašanje?

– Za vprašanje nič, plačate samo odgovor.

Novi šef se je spoznal z uslužben-ci. Ustavi se pri Mihi:

– Aha, vi ste pa tisti s trinajstimi otroki. Koliko časa pa ste že poročeni?

– Štirinajst let. Ampak eno leto sem bil bolan.

—O—

– Hočeš košček torte, Igorček?

– Ne.

– Kaj pa bi potem rad?

– Kos torte.

Draga, tudi ti bi lahko kdaj pomila posodo, poglej, kako mehke in gladke roke imam!

listnica uprave

DAROVI V TISKOVNI SKLAD:

Marko Udovič, Trst - 10.000 lir;
Peter Merkù, Erlangen, Nemčija - 110.000 lir; Frank Menchak, Milwaukee, ZDA - 2.550 lir; dr. Valentin Inzko, Sveče, Avstrija - 1.000 šilingov; Milena Dobovšek, Ljubljana, Slovenija - 1.500 SIT; Mariča Škrbec Hutchison, Thornbury, Kanada - 41.775 lir; Lučka in Sandi De Luisa, Trst - 10.000 lir; Srečko Baraga, Springvale, Avstralija - 10.000 lir; Majda Giralddi, Trst - 15.000 lir; Stojan Kertelj, New York, ZDA - 133.302 lir; Oskar Simčič, Gorica - 10.000 lir.

DAROVI V SPOMIN:

V spomin na g. Milka Cibica darujeta Boženka in Mario Rustja 30.000 lir za Mladiko.

Ob obletnici smrti mame Lojzke in očeta Jožeta Peterlina daruje Ivan Peterlin z družino 100.000 lir za Mladiko.

V spomin na dragega Maksa daruje Jelka 50.000 lir za Mladiko.

Vsem prisrčna hvala!

Novo pri založbi MLADIKA

**Knjigo o prijaznem
psu Oriju
dobite v vseh
slovenskih
knjigarnah ali
pri Mladiki,**

Trst,

ulica Donizetti 3,

tel. 040 370846

faks 040 633307

E-mail:

urednistvo@mladika.com

Pesetka Šortli Pac

**ZGODBE
Z REPOM IN GLAVO**